

Slovenski

GLASNIK.

Lepoznansko - podučen list.

List 5.

V Celovcu 1. maja 1868.

Letnik XI.

Čuden vpor.

(Zložil A. Umek.)

Razvija se pomlad, pod solncem rumenim
 Sprehaja se pesnik med drevjem zelenim,
 Nevidno orožje razpenja — lovi.
 Med žarne svetove do neba dosega,
 Na zemlji prestrmega ni mu ga brega,
 Pri čistej lepoti pa le se muči,
 Va-nj pena se bistrega slapa kadí,
 Od hrupa vsakdanjega bega.

Iz stvarstva — modrosti neskončnega vira
 Snovi za lastno si tvornost nabira,
 V besedo zapleta s srcem jo um.
 Ko novim obrazom vdihuje življenje,
 Osupne ga hipoma čudno šumenje
 Obsuje groza presilnih ga trum.
 Izgine ko rosa nekdanji pogum,
 Ko gleda omotno vršenje.

Kak šviga mu plamen zornega svita,
 Bliščoba nešteti mu zvezd je odkrita,
 Pred njimi na čelu solnce stoji.
 Kar pesnikom služi iz krila narave,
 Vse barve, ki v cvetji rodé je dobrane,
 Kar v vednej premembi se krasno blišči,
 Krasota, soglasje vseh živih stvari
 Peklenske so zdaj mu skušnjave.
 Kot temni duhovi prihajajo strasti,
 Ljubezen najprva v ovenčanej časti,

Kot megle v krdelih se jezne drvé.
 Kar vzornega štejejo pevske primere,
 Dogodbe stoletij prikazni stotere
 Znad temnih oblakov mu silne prté,
 Iz vriska nenehoma vdarja: gorjé!
 Upada poprejšnje moč vere.

Med tem kot sodnjega dneva vršenjem
 Razločen je zadnji glas med grmenjem:
 Napočil stvarém vsem prosti je čas,
 Za nami se dalje tedaj ne oziraj,
 Z oklepi nas sužnosti delj ne zatiraj,
 Naj sanja se tvoja ne vtiče v nas,
 Oprostiti čemo harmonični glas,
 Več nove snoví ne nabiraj! —

Zbežé krdela, nastane tmina,
 Zapre se vesoljnosti mu domovina,
 Vsa redna lepota za zmerom je preč. —
 Oj! solnce razuma z oblaki se meša,
 Veselja nekdanjega srce pogreša,
 Krilateca silnega mahnil je meč,
 Zaprl se čutom je raj cveteč:
 Pesništvo mu — prazna je veša.

Hči Gustav Adolfa.

(Poleg poljskega Fr. M.)

1632.

Na širocih planjavah lipskih v okolici mesta Lützena se je razprostiral hrupni tabor Valdštajnov. Sirove čete nemške, množice Hrvatov pod talijanskim vodjem Isolanim in polki inih narodov so počivali pod platnenimi strehami, da bi si nekoliko oddehnili od vojskinih težav.

Množica žen in otrok se gnete po taboru, v katerem so združene vse strasti, ki jih je kedaj v prsih človeških raznétila nesloga in krvoločnost.

Nastal je večer meseca listopada; mrak se je že razprostrl nad krajino. V bogato okinčanem šotoru je sedel k veselim gostijam Valdštajn s tovarši vojniške slave. Odprle so se šotorove duri in vstopil je vitez, ki je molcé list podal českemu junaku.

Valdštajn je preletel z bistrim očesom zlovestni list, in pristopivši k mizici, napisal je urno ukaz Pappenheimu, ki se je pomikal proti saski Hali, da naj se hitro vrne, češ, Gustav Adolf je blizu. Poslanec je odstopil, poveljniki so obstopili svojega vodja, začelo se

je vojskino posvetovanje. Med tem je pridrla od mesteca Rippena skozi soteske na planjave lipske, vkljub hrabremu odporu Hrvatov, četa švedskih vojniki za svojim vladarjem in vodjem Gustav Adolfom, ki se je poslednjikrat napotil, da bi ponižal Valdštajnovu oholost ter osvobodil nemške protestante gospodarstva Ferdinanda II.

Dve armadi ste si stali kakor grozni, črni oblaki nasproti, le da je pri Švedih veče priznavanje človeških pravic in globoko zaupanje v Najvišega bolji porok zmage, kakor slepa drzovitost Nemcev, vajenih vsakoršnih nasilstev.

Minula je noč v vzajemnem pričakovanji; jutro dne 6. listopada je bilo megleno in deževno. Ta megla je krila v svojem naročji solze mater, žen in sirot.

O poldne je posvetilo solnce. Gustav Adolf je pogledal na vrste sovražne.

„Bog nam je dá v našo oblast“, rekel je svojim, „kličimo na pomoč Gospoda vojskinih trum.“

„Gospod je bramba in skala naša!“ zapele so trume švedske. Po molitvi so podali Gustav Adolfu križ.

„Bratje!“ spregovoril je junak svojim četam; dajte novih dokazov junaštva tù, kjer ste pred letom premogli izurjene trume Tillijeve.

„Bog z nami!“ zagrmelo je od švedske strani.

„Jezus Marija!“ odgovorila je vojska Valdštajnova.

Vnel se je krvavi boj, kruti, strašni, morilni.

„Pehota bega!“ zaklical je bolesto kralj. „Za menoj, bratje, na pomoč begajočim!“

In kakor strela je zdirjal naprej. Megla se je zopet spustila na bojevalce in v njenem mraku so se končale smrti grozne skrivnosti. Junak Gustav Adolf je padel na bojišču.

Dvakrat ranjen, padši raz konja, povzdignil je krvave roke k vernemu svojemu varhu Leublingu. Ta je sam tudi ranjen, kralj ima nogo v stremenu zapleteno, sprevid kraljev je pobit — v tem je pridirjala četa Valdštajnovih oklepnikov: eden izmed njih je strelil Gustava v čelo. Švedija je postala sirota po svojem kralju.

1633.

Na gradu v Štokholmu, v izbi s črnim suknom prevlečenej, je sedela žena nenavadne lepote. Črn zavoj se jej je vil v gubah z rame. Oči, polne mladostnega leska, bile so zdaj zatemnele s studencem solza. Zazidana okna, ne pripuščaje solčnih žarkov v sobo, spreminjala so prebivališče lepe tugajoče žene v grobovo pribežališče.

Sredi gorečih sveč na mizici je ležala zlata skrinjica; mizica ta je bila oltar za srce vdovino, ker pod zlatim pokrovom je bilo skrito srce junaka Gustav Adolfa. Ta tugajoča žena bila je verna soproga kraljeva, Marija Eleonora.

Sedemletno dete s tužnim obrazom pogleduje na smrtno prevlečene stene, zvedavo se ozira v zasolzeno obličje materino. Mati je pogledala na dete s pogledom strastne ljubezni.

„To je on!“ rekla je polglasno, „to je živi obraz njegov.“ In vzdignivši dete v naročje, stiskala je je s solzami in ihtenjem na materino srce.

Tako je našel kraljico Jan Kazimir, palatin kleeburški in zweibrückenski.

Pri vstopu svojega sorodnika je postavila kraljica dete na tla in mala Kristina, dedica očetove krone, hitela je stricu naproti, da ga pozdravi.

„Milostna gospá!“ rekel je Jan Kazimir, „varhi kraljičini prosijo za posluh, če se moreš udeležiti posvetovanj, tikajočih se osode tvoje hčerke in švedskega kraljestva.“

„Naj vstopijo“, rekla je kraljica z vzdihom, otiraje si solze, „izpolnim njihove želje, če se tiče blagra zemlje in deteta mojega.“

Klas Fleming, Peter Brahe in Peter Baner so stopili v žalostno sobo. Gabriel Oxenstierna je šel za njimi z listom v roci.

Gospodje so se poklonili kraljici, mlado kraljičino pa so pozdravljali z dvojnimi čutom očetovske ljubezni in ljubezni podložnega.

„Kraljica!“ spregovoril je Gabriel Oxenstierna, „brat moj Axel, kancelar državni in člen v svetu zavetnikov, pisal je list senatu. V listu tem je izrečena misel našega vladarja zastran osode kraljičine Kristine. Blagovoli tedaj, milostljiva gospá! prebrati, kaj se svetuje in kakor mati in prva varhinja izreci svoje mnenje o tej zadevi.“

Toda Marija Eleonora je živela kakor prej ob življenji so-pruga, tako tudi zdaj le v čutu neomejene ljubezni in spoštovanja k Gustav Adolfu, tako da je po smrti njegovej znala samo plakati in tugovati. Kraljica je mogla komaj poslušati; soditi in svetovati jej je bilo nemogoče. Bral jej je to na obličji Peter Baner.

„Dovoli, gospá!“ je djal, „da te obvarujem vseh turobnih misli in domišljij o tem, kar nam je kancelar hotel v svojem pismu oznaniti. Povem to ob kratkem:

Nenasteljivi vladar naš je hotel ustanoviti mogočno protestantsko državo. Poniževaje oholost cesarja nemškega na Nemškem, hotel je ustanoviti tam državo močnejšo od one katoliške Ferdinandu II. Iz teh razlogov je želel zasnuti edino dedkinjo države švedske, svojo hčer Kristino, s sinom Jana Zikmunda, pokrajnega grofa braniborskega. Axel Oxenstierna praša čestivredne svetovalce in kraljevo vdovo, sme li se ta snubitev vresničiti?

Ako se naša vojska, začeta v obrambo protestantizmu, srečno končá, vresničí zmagovalno orožje Švedov namere našega vladarja.

Zdaj gre za to, ima li Friderik Viljem, sin grofa braniborskega, tvojega brata, priti le-sem, ko zasnutjenec mlade kraljice, in biti odgojen tu sredi svojih bodočih podložnih; ali pa ustanovi, milostljiva gospá, da naj se volitev pripustí mladej kraljičini, ko odraste.“

„Naj se ne zavezuje prevred“, rekel je Jan Kazimir, „znabiti se ponudijo kraljici še boljše prilžnosti.“

„Naj si moja hči izvoli po svojem sreču“, rekla je mati s solzami, „volja soprogova mi je sveta; ker mi je pa ni razodel, bilo je to lahko le nekaj časa volja njegova. Ko sinovec moj in Kristina odrasteta, do tačas potrpimo.“

Mladostna kraljica je med tem dihtivo poslušala ta razgovor, in razumni njen obraz je razodeval zdaj veselje, zdaj žalost in čudenje.

„Kaj ti praviš k temu, Kristina!“ prašal jo je Jan Kazimir, „hočeš za moža svojega in gospoda bratranca Friderika Viljema?“ pristavil je in vzel jo v naročje.

Sedemletna hči Gustav Adolfa se je pa iztrgala iz rok učevih.

„Nočem ni moža ni gospoda; sama bodem kraljica in gospá Švedske.“

Senca usméva je preletela tužni obraz Marije Eleonore.

„To bode ženski kralj! hic mulier“, rekel je Peter Baner tiho in ponosno.

1644.

Gustav Adolf, sluté svoj konec, zapustil je mnogo naredeb, tikajočih se vladarstva in izreje svoje hčere. Znaje nesposobnost Marije Eleonore za vlado in ob enem njen fantastični duh, zapovedal je, da naj se hči njegova dá njegovej sestri Katarini, ženi Jana Kazimira, kjer bi bila izrejena njenemu rodu primerno.

Jan Mathiae, pridigar umrlega kralja, učen mož, ta je bil izvoljen za prvega učitelja Kristininega.

Od časov Gustav Waza je bilo Švedsko domovina velicih móž, izvrstnih politikov in najslavnejših vojaških poveljnikov v Evropi.

Ko je Gustav Adolf pridrl v Nemčijo in s strahom napolnil vse države katoliške, bil bi Ludovik XIII. z nevoščljivim očesom sledeč vspeh švedskega orožja, akoravno je nemške cesarje sovražil, vendar le rad postavil meje zmagoslavi Gustav Adolfa.

„Čas bi bil že ustaviti Gota na tej zmagalni poti“, pravil je Ludovik nejevoljno Richelieu, govoré o nemških zadevah.

In sam Richelieu, če tudi je bil vesel, da je imel takega zaveznika, kakor je bil švedski kralj, pogledoval je vzdihovaje na hrabro vrsto vitezov, ki so obdajali osobo Gustav Adolfa.

„Sleherni teh mladenčev je izvrsten vojskovodja“, rekel je nevoščljivo. „Mi imamo samo dva, Turenne-a in Condé-a; Švedsko ima tacih na stotine.“

Resnico so govorili neodkritosrčni prijatelji Gustav Adolfa; genialni kralj si je izbral vredne deležnike slave, in ko je v bitvi pri Lützeniu padel, zapustil je armado do dobrega izurjeno in izvrstne vodnike: Horna, Bannerja, Torstensonsona in Wrangla in poleg teh nad vse bistroumnega in v vladarskih zadevah izvedenega Axela Oxenstierna, prijatelja svojega in kancelarja švedskega.

* * *

Odraščala je mlada kraljica pod varstvom slavnih móž, in oči Evrope so bile obrnjene na-njo.

Drobni ročici mlade kraljice se je zdelo žezlo kraljevo lahko. Kristina je že v 16. letu svojem začela udeleževati se posvetov senatovih in leta 1644 dne 6. grudnia je popolnoma prevzela vladu, potrdivši stare zakone državne.

Druzega dne po nastopu prestola so čakale trume dvorjanov mlade kraljice, ko pojde od posvetovanja.

Stari in mladi so z jasnim obličjem in željno pričakovali, da se prikaže Kristina, in med tem so govorili o njenih prednostih.

„Ali pa vi veste, da naša vladarica le tri ure na dan spi?“ rekel je francoskemu poslancu gospod Kanut Alex Sparne.

„Latinski govori kakor Ciceron“, pristavil je Herman Fleming, „in novih jezikov zna nekoliko.“

„To ni nič čudnega“, pristavila je ponosno Marija Evfrosina, sestrenica kraljičina. „Wazov rod ima vrojene sposobnosti za nauke in junaštvo.“

V sredi dvorjanov je stalo tudi nekoliko ljudi tuje oblečenih.

Starši so imeli na atlasovih županih živo pretkane kontuše in bogati pasovi so jim ovijali visoko postavo. Mlajši v nemškem ali pa španjolskem kroji so se odlikovali zlasti s telesno drobnostjo in gibčnostjo in nekako drzovito odkritosrčnostjo, ki je bila smelim sinovom švedskim posebno všeč.

Govorili so nemški in latinski; ali tudi odgovore Marije Evfrosine, francoski izrečene, so razumeli.

„Tako je“, rekel je najstariši izmed njih, „imate popolnoma prav; rod Wazov je rod junaški.“

Švedski dvorjani so sprejeli to pohvalo vladarske rodbine švedske s ploskanjem, in Kanut je prašal najbližjega dvorjana, kdo so ti ptujci.

„Ta, ki je ravno kar govoril“, bila je odpoved, „je Jan Forbes, poslanec Vladislava, kralja poljskega; ostali so plemenitniki iz njegovega spremstva, gotovo so prišli kraljici se poklonit, mogoče pa tudi, da bi pojasnili one zadeve stran napada cesarjevega na švedsko Pomorjansko. Če tudi vemo, da Poljska temu kriva ni, da je to delo svojevoljnosti generala Krokona, zbudilo je to vendar našo pozornost, in gotovo je Jan Forbes prišel, da bi razgrete naše misli potolažil!“

Med tem je nastal v dvorani šum; dvorjani so se postavili spoštljivo v vrste.

Vstopil je dvorni maršalek, in za njim tudi drugi uradniki dvorni; vladika Strenquäss, Jan Matthiae, Oxenstierna, Wrangel, dalje grofnja Torstenson-ova, Brahova, de la Gardie Flemingova in v sredi med njimi je stopala bliščé se mladosti in krasote v bogatej obleki kraljevej, drobna kakor dete ali s povznešeno glavo kakor zmagovalec — kraljica Kristina.

Pozdravivši dvorjanstvo, odšla je v druge dvorane, vrata so se za njo zaprla; pa kmalo se je pokazal pri njih komornik kraljevski, proseč Jana Forbesa, da bi vstopil h kancelarju.

Kaj je bilo v posvetu poljskega poslanca s kancelarjem sklenjeno, tega povestnica ne omeni. Toda kaj je bil namen onega poslanstva, to pojasnjuje naslednji razgovor v sobi kraljičini. Kristina je sedela na zvišenem mestu, Jan Matthiae na pripravnem stolu.

„Moj duhovni oče!“ rekla je kraljica po kratkem molčanju. „Kakor vidim, je hudo za žensko, sedeti na prestolu.“

„A zakaj, hči moja?“ praša začudivši se vladika Strenquäss.

„Za to, dragi moj učitelj! za to, ker me je Bog ustvaril žensko; marsikteri mož misli, da ima pravico narediti iz mene sužnjo. Vsak je prepričan, da bi on bolje vladal od mene in da bi Švedski več slave in moči pridobil, ko jaz, slaba žena. Komaj sem stopila iz zibeli, že so me odločili za ženo knezu braniborskemu. Ko sem jela dorasčati, hotel je Richelieu dati mojo deviško roko sinu kneza saškega, po tem pa mojemu lastnemu podložnemu Janu Oxenstiernu. K sreči je kancelar, verni služabnik in prijatelj mojega očeta, zavrgel nespametno prigovarjanje ministra francoskega.“

„Danes pa je spet...“

A Kristina se je zamislila.

„Danes je prišel Jan Forbes od Vladislava Waza, kralja poljskega, prosit za vašo roko, tako je, je-li res?“ rekel je Jan Matthiae.

„Res. Ko ne bi Vladislav bil blizo 30 let starši od mene, ko ne bi sedel že na prestolu te nemirne občine poljske, bil bi znabiti edini za mene pripravi mož: hraber, razumen, ne fanatik, ima vse prednosti rodú Wazov.“

„Hči moja! ne čudim se ti. Toda Švedsko misli drugače, njemu se gnjusijo potomci Zikmundovci, gnjusijo se mu papeževci.“

„Vem to, ali nerada bi užalila kralja poljskega. Reci sam, ali bi podobna zveza ne povzdignila obeh dežel na najvišjo stopinjo moči v Evropi? Poljaci so narod nepokojen, pa srčen, hraber in bogat. Kdo je nedavno poplačal ogromne dolgove Vladislava IV.? Plemstvo iz hvaležnosti za dobro vlado in zasluge Vladislavove. To je narod dober, oče moj! le prava, zakoni, ko bi bili bolji, več kazni in menj svojevoljnosti pri bogatih in bil bi to prvi prestol na svetu.“

„A katolištvo? ali ne bi oskrunjevalo tega raja?“ pristavil je vladika šaljivo.

„Jaz, hči Gustav Adolfa, nisem protestantka v duši. To ti je hladna vera. Glej oče! jaz moram plemstvu ukazovati, da bi hodilo v cerkev. Moram se priznati, da je Gustav Waza v tem zablodil. Spremeniti vero iz prepričanja je razumno, toda storiti iz diplomatskih ozirov, tega jaz ne morem razumeti!“

„Ali to nas ne pelje k zasnubljenju s kraljem poljskim, hči moja!“

„Prepustimo to času, naj on odgovori na to snubitev, znabiti se Vladislav premisli“, rekla je Kristina.

A kmalo po tem je bil Alex Sparne poslan v Poljsko z določnim poveljem, da naj se ogiblje razgovora o ženitvi Kristine z Vladislavom.

1654.

Mir westfalski, končavši 30letno vojsko, rešil je tudi Švedsko novih homatij.

Vojska je nehala, toda dežele Šlesko, Sasko, Česko, Bavarsko in Porusko bile so spremenjene v puščavne. Lakota, bolezen, meč in požar so iztrebile zarod človeški, bojujoči se za idejo.

Ideja je bila samo geslo k boju, pravi vzrok je bil kakor v vseh vojskah: sebičnost, ošabnost, sovraštvo in maščevanje.

Āopanje je postalo v vojski resnična potreba. General Gronsfeld je pisal Maksimilijanu, knezu bavarskemu, ki je roparstvo v vojski ostro prepovedal to-le:

„Naša in bavarska armada šteje 180.000 moŹ, Źen in otrok. ŹiveŹa imamo pa samo za 40.000; če zabranimo roparstvo, pogine 140.000 ljudi lakote. Niti poboŹni Bernard saskovajmarski, nastopnik Gustav Adolfa, akoravno je čital vsaki dan sv. pismo, ni mogel ali pa ni hotel prepovedati ukrutnih zabav svojega vojaštva.“

Ta zabava je bila tako imenovana Źvedska pijača, akoravno je niso iznašli Źvedi, ampak nemške čete pod Gustav Adolfom.

S Źvedskim napojem so napajali Źvedski vojaki vjete katoliške meščane samo v svojo zabavo. Vjetemu so namreč lili v usta ledene vode tako dolgo, da se je zaduŹil.

Nasproti pa je tudi cesarsko vojaštvo katoliŹko si dopuščalo enako grozne stvari. Trpela je s tem nemalo sploŹna mravnost in izobraŹenost.

Na dvoru Kristininem je našel sicer pribeŹaliŹe slavni Cartesius, s katerim se je kraljica kaj rada pomenkovala. Slovel je v učenosti tudi Oxenstierna, znameniti pravnik Hugon Grotius; toda teŹko popravi knjiga, kar je meč skazil ali pa vničil.

Źe le leta 1650 je poloŹila Kristina krono očetovo na svojo glavo.

Dve leti pred tem Źe se je hotela kraljica odreči krone, zbog ktere se je storilo Źe toliko krivic.

Kronanje se je slavilo z nenavadnim in neslišanim liŹpom. Nestrpiljivi Źvedi so dihtivo čakali, kedaj izpod krone pricvete venec Źenitni.

Enoglasno so naznačevali Karola Gustava, sina Katarine Waza in Jana Kazimira, kneza zweibrückenskega, za bodočega kraljičinega moŹa. Rastel je s kraljico vred pod skrbnim očesom matere svoje.

K koncu 30letne vojske je prevzel Karol Gustav glavno poveljstvo nad Źvedi in se izkazal z redko pogumnostjo. Kraljico Kristino je ljubil, vsaj delal se je, kakor da jo v resnici ljubi.

Kristina ni bila tako krasna, kakor mati njena; zato pa je bila z izrazom svojega obličja podobna očetu, in to je namestovalo, kar je manjkalo lepote.

Sedem let je vladala Kristina s smelo roko, čutila pa je, da dalje ne zmore.

Proti volji kancelarjevej je vpeljala v novo tri stanove: du-

hovski, meščanski in kmečki, akoravno se je ustavljalo temu plemstvu, katero je prištelà k dvoru kraljevskemu.

S tem činom se je zbudil nemajhen odpor.

Leta 1651 je dosegla nezadovoljnost največo stopinjo.

Že dolgo so potovale po zemlji knjige, ki so obrekovale in grajale ravnanje kraljičine vlade. Njej samej, hčeri Gustav Adolfa, niso oponašali sicer ničesar, ampak svetovalci so bili vsega krivi.

Messenius je izdal konečno brošuro, v kateri poziva narod, da naj vlado položi v roke Karola Gustava, kterege si je Kristina ravno takrat bila za naslednika izvolila.

V Upsali je ravno bival švedski dvor, ko je prišel poslanec Cromwellov, Whiteloke v Švedsko, da bi sklenil švedsko zvezo z republiko angleško.

Življenje na dvoru švedskem popisujejo Whiteloka lastne besede: „To je druga Izabela, ta švedska kraljica“, rekel je Whiteloke proti svojemu tovaršu, ko se je pozno v noči vrnil od dvora, kamor je bil na večer od kraljice pozvan. „Prosti plesi, iznajdba peklenščekova, komedije, godba in boji bavijo hčer vélicege moža. Videl sem jo sam, ko je plesala med svojimi dvorjani. — — — Ta prokleti Pimentelli, poslanec španjolski, je Kristino v resnici očaral. Komedijantje in plesavci prihajajo iz Danskega. Kraljica daje pleso, o svojih slabostih neče ni slišati.“

„Za to pa mladež slavi kraljico“, odgovoril je spremljevalec. „Videl sem včeraj sam, kako se je včeraj v nedeljo pijana mladina potikala po ulicah in na kolenih pila na zdravje kraljice“.

„Groza!“ zaklical je puritan plašen.

„Tukaj so čudni ljudje“, nadaljeval je spremljevalec. „Plemstvo dihti po časti, pa ko je kraljica hotela grofa Totta imenovati za kneza in tako tudi Oxenstierna in Petra Brahe, tû ni hotel nobeden od njih sprejeti te časti.“

„To je dobro“, rekel je Whiteloke. „Videti je, da se ideje republikanske tudi tu vkoreninjajo. Ravno to je tudi v Poljski in Franciji.“

„Amen“ djal je sprevodnik in obà puritana sta šla spat.

Bilo je 6. rožnika 1654.

V dvorani upsalskega gradu je bilo nenavadno živo. Karol Gustav je že nekolikrat prosil za Kristinino roko. Kristina ga je ustanovila za nastopnika kraljevskega prestola in po dvakrat sklicanem zboru je l. 1654 z dovoljenjem stanov oddala njemu krono Wazov, roke pa mu dati ni hotela. Prazne so bile prošnje Oxenstiernove, plemstva in ljudstva: hči Gustav Adolfa je bila gluha za vse prošnje.

Odrple so se duri dvorane kraljeve in kraljica Kristina v belej obleki s kraljevim plaščem na ramah je vstopila s krono očetovo na glavi, z žezlom in jabelkom v rokah.

Vse je omolknilo v dvorani.

Kraljica pa je zbranim spregovorila te besede: „Gospôda, hrabri tovarši mladih mojih let! Z vašim dovoljenjem pokladam to slavno krono sprednikov svojih na čelo Karola Gustava. V vaših očéh berem žal in znabiti tudi grajo tega čina. Vem, da bi raje videli žezlo švedsko v rokah sopruha Kristininega. Nisem vam spolnila vaše nade.“

„Podajam drago dedšino sprednikov svojih tebi, mili bratranec moj! vas pa, podložni moji, prošim, da bi novemu kralju služili tako verno, kakor bi služili samemu sinu kralja Gustav Adolfa.“

Glas Kristinin se je tresel pri teh besedah.

Zaslišavši odgovor, ki ga je izrekel Schering Rosenhane v imenu stanov, zložila je raz sebe kraljevi kinč.

Še tega dne popoldan je ovenčal Karol Gustav s krono svoje čelo. Hči Gustav Adolfova pa je družega dne odšla na ptuje.

Še tistega leta se je odrekla Kristina v Bruselu v katoliškej cerkvi očitno vere Lutrove in leta 1655 dne 3. listopada je sprejela v Insbuku vero katoliško.

Od treh snubcev, prosečih roko dedkinje prestola švedskega, je Vladislav IV. že davno počival v rakvi rodú svojega v Wawelu v Krakovu; Karol Gustav ni dolgo nosil krone švedske, ker l. 1660 je umrl, zapustivši 4letnega naslednika.

Tretji snubec Miroslav Viljem, knez braniborski, pa si je pridobil na Švedskem mnogo krajin.

Kristina, poslednji člen junaškega rodú Wazov, umrla je v Rimu leta 1683.

Sanj.

(Zložil J. Krsnik.)

Gledal groznoljute
Boje sem krvave,
V krvi utopljene
Gore in nižave.

Videl sem narode
Strastno se dvigati,
Zmagovalne v boji
V slavi proste stati.

Radostne bivalce,
Krog polje cvetoče,
Po livadeh bistre
Reke šumljajoče.

Povej, sivi valek,
Potem dalje hiti:
„Čegava ta zemlja,
Rodi siloviti?“

„To je svet slovanski
To so sini Slave
Ki so se zbudili!“
Reče, gre v daljave.

In obraz je zginil,
Po njem sem žaleval; —
Gori v vrhih lipe
Slavec je prepeval.

Zgodovina motniškega polža.

(Stara povest, na novo predelana; spisal Andrejčekov Jože.)

(Konec.)

Drugo jutro je visel že nespametni janec v Burkeljčevi veži za pete in njegov drob je ležal v pomijalniku pred pragom. Oče župan so bili kratkih besedi pa tudi kratkih misli.

Zvečer so ravno večerjali s kisló repo vred jančeva stegna, ko pride v hišo berač Rokomavh, znani čarodejnik, ki je že obhodil pol svetá.

„Bog vam žegnaj! — kaj pa večerjate, oče župan?“ praša berač, pogledavši na mizo.

„Pregrešnega janca smo zaklali, ki je škodo delal na sosedovej, njivi in je Jakeljna vsega opraskal“, reko župan.

„Prav ste storili nemerakaju, da ste mu polomili kosti.“ —

Po večerji prične berač Rokomavh blizo takó-le modrovati: „Oče župan Burkeljca! ker ste velikonočno jagnje že povečerjali in se je še le post prav za prav začel, torej vam prinesem neko drugo žival iz daljnih krajev, ktera se da jako dobro zrediti ob kratkem času in je potem prav dobra jed.

„Pokaži jo, kakošna pa je? kje jo imaš?“ jame pozvedovati vsa županova družina.

„Tu-le jo imam“, pravi berač in izvleče iz mavhe velicega polža.

„Obe pojdi, to je polž!“ zavezó se mati županja.

„A, kaj pa da, polž; se vé da je polž, pa kakošen. Taki polži dobé se le v jutrovej deželi, so prav našim podobni, dokler so mladi, potlej pa zrastejo, rečem da večí, nego je bil vaš janec. Ta je še le štirinajst dni star, v dveh tednih se bo poredil, da bo kaj. Razun tega pa je krotka živalca, nikomur nič noče, in Jakelj jo bo lahko krmil in nigdar ga ne bo opraskala, kot hudomušni janec.“

„Taka tedaj je ta nemarast; le poglej no, kaj se po svetu vsega ne dobó; tako-le je le, vse je mogoče! — Koliko ti pa dam za-nj, Jurij, pa ga boš kar tukaj pustil?“ vprašajo župan.

„I koliko? čemu se bova dolgo pogajala: pet mesenih klobas, pa nekoliko jančevega loja, da si bom črevlje namazal, pa je rajtenga storjena; saj mene nič ne stane ta žival, samo nositi sem jo moral dolgo iz jutrove dežele. Vam jo dam tako cenó, ker ste vi, drugemu bi je pa ne.“

Kupčija je bila storjena. Jurij Rokomavh je vzel klobase in loj, ter šel — Bog te obvaruj, ni ga več, — oče župan pa so imeli polža v reji za veliko noč.

Koj drugo jutro ga je nesel Jakelj ven na trato, da bi se pasel, ter ga privezal na motvoz. „Lejte, mati“, djal je županji, ki so stali na pragu in gledali, kaj bo polž počel, „kako počasi lazi; ta mi pa ne bo ušel ne!“

Polž se je vsak dan pasel, in oče župan so rekli, da se dobro ponaša, da je vsaki dan večí, vsaj njim se je takó zdelo. — Ko

pa se je polž nekoliko preobjedel, jel je kazati svoje rogé, in čem bolj ga je tolažil Jakelj, naj bo pri miru, tem predrznejši je postajal. Nekega dné pa je neznano daleč pomolil rogé iz svoje hiše in mahal jo je naravnost proti Jakeljnu, kakor bi ga hotel pobosti. Jakelj pa je bil urnih nog, spustil je motvoz, zbežal v hišo in ondi tožil materi, da polž ni nič boljši nego janec, da ga hoče pobosti in mu je že rogé nastavil. Ta novica se je kmalo razširila po vsej vasi. Jakelj je povedal materi, mati očetu, oče pa prvemu sosedu in sosed zopet dalje po vasi. Kaj je bilo začeti? Oče župan pokličejo vse vaščane skup in se posvetujejo ž njimi, kaj bi bilo storiti s hudobnim polžem in z beračem Rokomavhom, ki jih je tako oplahlat.

„Slavni oče župan!“ oglesi se švedravi kovač Brlizgovec, „jaz sem jo iztuhtal v svojej buči in meni se zdi, da bo prava.“

„Le na dan ž njo!“ vpijejo vsi, „Brlizgovec je moder mož!“

„Jaz menim, ljubi oče župan tako-le: berača Rokomavha ne moremo kaznovati, ker jo je potegnil, zatorej se bomo znosili nad polžem. Ker ni hotel zadovoljen biti z blago prostostjo, ki jo je vžival pri vašej hiši, priklenili ga bomo k stebru, da se ne bo mogel nikamor ganiti in ondi bo čakal svoje smrti. Vi, oče župan, imate pod kozelcem debel hrastov štor, tega bom okoval in ga zabil v zemljo, pet črevljev globoko, menda ga hudir vendar ne bo izdril, potem pa bom skoval tri prav močne verige, in še danes ga bomo priklenili.“

„Dobro, dobro! priklenili ga bomo!“ vpili so vaščanje, „sicer nam pobode naše otroke in še nas zraven; Bog vedi, kakove trme je?!“

Polž je še vedno lazil po trati in kazal rogé, nihče si ni upal blizo. — Sedaj se zberó vaščanje s koli, gnojnimi vilami, cepci in raznim drugim orožjem polža loviti.

„Vidite“, pravijo župan, „kar nič se ni poboljšal, še vedno nam kaže rogé, hudiman je vendar le zdvijal.“

„Oče! jaz ga bom kar z vilami prebodel, če se va-me zaleti“, pravi sosed Krivorepec.

„E nič se ne bojte“, pravi kovač Brlizgovec, ki je tudi prišel oprtan z verigami, jaz mu bom že podkuril, le glejte, da ga preveč ne razdražite, sicer je po meni in po vas.“ — Tiho je lazil krog njega po kolenih in preden so se vaščanje nadjali, bil je že polž oklenjen s tremi verigami.

„Ga že imamo nemerkaja!“ kričé vsi veselo, „le pogledjte ga, potuhnjenca, kako je naglo skrnil svoje rogé; sedaj vé, da je v pasti.“

Kot razbojnika so gnali ubozega polža k županovemu skednju ter ga ondi priklenili h kolu. — Polž je bil nekaj dni zeló pohleven, nikdar ni pomolil svojih rožičkov na dan, vedno je ležal v svojej hišici; slednjič pa se je privadil in zopet postal hudomušen. Oče župan so vsako jutro pridno ogledali steber, če ga ni kaj omajal, in verige, če ni že kak ud odjenjal.

Približala se je velika noč, in polžu je bila zadnja ura.

Oče župan so povabili vse vaščane na koline, in že teden poprej so kupili pet vatlov črev za klobase. — Vaščanje so se zbrali

in oče župan so je tako-le nagovorili: „Ljubi moji vaščanje! le pogledjte, kako se je moj polž poredil, lepo kosilce bo in marsiktero mastno klobaso bomo povžili, če Bog dá. Beraču Juriju Rokomavhu gre hvala, da nam ga je naklonil, zatorej mu vsi iz srca odpustimo, kar smo ga obdolžili, namreč: da nas je ogoljufal in nam prignal v vas hudobno, divjo žival iz tiste jutrove dežele, kjer nikdar ne dežuje in menda tudi ne sneži ne. Kedar bo prišel k mojej hiši, dal mu bom vselej dober dar, da ga bo vesel, in vi, moji vaščanje, storite tudi tako.“

Sedaj vzemó velik nož, nabrusijo ga dobro, in vsa drhal vrè k županovemu skednju. Mati županja so prinesli velik pomijalnik, da bi kri podstregli, kajti hoteli so tudi godljo kuhati. Varno gredó župan k polžu, potrkajo na lupino in polž pomolí svoj goli vrat. Ko bi trenil, zabodejo mu dolgi nož v goltanec, in kri je bruhnila na vse kraje ter oškropila krog stoječe. Mati županja niso nič dobili za godljo.

Kakó so ga potlej mesarili in se gostili ž njim, tega ni treba praviti. Dolgo, dolgo so se še spominjali vsi vaščanje in njihovi otroci dobrega kosila pri županu, ko so se gostili s polžem.

Le nekaj bi bilo še omeniti. Ko je drugo jutro šel kovač Brlizgovec na Vranjsko, videl je na Ločici, da je ves zvonik krvav. Kri razsrjenega polža je tako hudo bruhnila iz njegovega goltanca, da je oškropila celó zvonik Ločiške cerkve, dobro uro od Motnika, in še dan današnji je zvonik na zahodnji strani ves okrvavljen. Pravijo, da je od polža; ne vém, če je res ali ne.

To je kratka zgodba motniškega polža, čegar steber imajo menda še sedaj pri županu v Motniku, in tudi one verige, s katerimi je bil oklenjen, ter je kažejo ptujcem, kot zanimiv ostanek iz starih časov.

Lovec.

(Zložil J. Cimperman.)

Kar hoče kdo, rad mu storim,
Domá pa bit' ne morem;
Če prav bi kup zlatá dobil,
Domá jaz bit' ne morem!

Še prej, kakor na nébesu
Danica se prikaže,
Odrešim dolgočasne se
In sitne doma straže.

Jaz snamem s stene risano
In svitlo puško svojo,
Pokličem k sebi sultana,
Ki umé besedo mojo,

S pesom jo urno reževa,
Sledú iskaje srne,
Gorjé jej, ko prikaže se —
Vstreljena koj se zvrne!

Tak mine mi ves božji dan,
Tak dan za dnevom mine,
Na lovu kratkočasnem mi
Vsa srčna žalost zgine.

Zatorej jaz z veseljem zmer
Na ljubi lov zahajam,
Domá skrbí so, al skrbém
Najraje jaz uhajam.

In hajd čez hrib in pisan dol,   Domá še mene bela smrt
 Čez polje in skoz hosto,   Težko bo kdaj dobila,
 Čez vrte ino travnike,   Če pa na lovu sreča me,
 In skoz smerčeje gosto.   Puška jo bo vstrelila!

Kar hoče kdo, rad mu storim,

Domá pa bit' ne morem;

Če prav bi kup zlatá dobil,

Domá jaz bit' ne morem!

Obrazi iz narave.

(Spisal Jože Ogrinec.)

II. Povodna žaba.

Ko bi bila lepota edina in najviši zakon stroječej naravi, ki tako čudovito nadarja stvari, pač lahko bi se pritoževal tisti gnjusobni zarod, ki se plazi in potika po močvirjih, po mlakužah in kraj obvodnih bregov. Ni je namreč v živalstvu vrste, katero bi človek tako sovražil, do ktere bi se mu tolikanj mrzilo! Kači — če le more, stare jej glavo, pa še ne rad s peto, kakor jej je stvarnik v raji prorokoval; od daleč mori žoltopregastega močerada, ki v hosti po mahu plašno leze navzdol o deževji; in o pogledu krastače, ki tiho pa potuhnjeno kobacá prek strnišča, šine mu mraz po kostéh. In vendar so le-te živali do malega vse krotke mravi in neškodljive: le podedovan predsodek je, da se nam odurne dozdevajo. Sicer pa to veljá še posebno o žabi, katero naj predočijo bralcu naslednje vrstice, kakor je in živi.

Živali, živeče v vodi, kažejo sploh malo tistega dušnega razvitka, po katerem se odlikujejo nekatere druge; ali o žabi se to ne sme reči, marveč celó precej značaja mora se jej priznavati. Priča temu so nam bajke in pravljice, v kterih je pogosto o njej govoriga, pa poezija, ki je tudi ni prezirala. Kar bi se v tem obziru dalo iz starših časov navajati tú, vredno je spomina to, kako je Jupiter v žabe spremenil kmete, ki so njegovej ljubljenci Latoni brodili in kalili jezero, ko je bila prišla žeje gasit sebi in svojima otročičema. Ezopovim bajkam so žabe posebno priljubljene junakinje; najznamenitjša je ona, kako so si žabe kralja volile. Pripovedoval jo je Atencem, ko se jim je bil Pizistrat trinoga posilil. Aristofan pak je celó žabji svet na glediščni oder prenesel, s čimur je dve tisoč let pozneje še tolikanj navdušil nemškega Rollenhagena, da je po njegovem kopitu sam skoval nekako „Froschiado.“ Nam Slovencem pa bi se žabe, ko bi slávhlepne bile, precej lahko zahvalile. Le kaka stara botrica ti pripoveduje še o tistih treh sinovih, ki so šli za očetovega zlatega konja skušat se, kateri bode najprvi solnce videl.

Ko so stekli za zahajajočim, opešal je kmalo najmlajši, ki je bil kruljav, pa se brez upa vsedel poleg vodnjaka na kamen. „Dečko! kaj se tako žalostno držiš?“ prašala ga je iz vode prilezla žaba, ki je bila zakleta kraljeva hči. On jej razodene svojo bridko osodo. Pa kako se je motil! Žaba mu pokaže pravi pot proti izhodu: in prvi je on videl solnce ter sprejel obljubljeni dar i. t. d. Dan današnji mladi paglovci pa raje zabavljivo omenjajo žab, ko si nagajajo:

Pavle Paližgal	Žabe lovil,
Žabam je žvižgal,	Pa nobene dobil.

Kdor naše slovstvice zadnjih let pozna, domislil se bo, da so žabe navdušile dva naših pisalcev. Eden se je bil lotil v „Novicah“ popisovati neko mitično žabjo vojsko v klasični Šiški; drugi med slovenske poete zapisan mož, naložil je na „Žabjeku“ nekoliko žab, ktere si menda dan današnji še lahko kupiš pri Giontiniji. Eden mojih prijateljev, ki jih je vžival, trdil je, da so postne, kakor žabe. Jaz pravim, da to ni čudo, kajti ni jih z mrežo lovil, ampak za mrežo.

Zdaj bi se utegnilo prašati, po čem pač bi si bile žabe pridobile tolikanj nesmrtnega imena? Nemara nekaj zato, ker po svojem telesnem stroji bolj, nego ktera druga žival, podobne človeku, so zares smešne. Le mislimo si golega, plešavega možeka, tumpastega obraza, debelih oči, širocih ust, klobasastega podbradka in zabuhlih lic. Še precej obilen trebušek, — zdaj pa zraven njega žabo zravnano po koncu, in dokaj se ne bode pogrešalo o tako ponarejenej podobi. Če prav so jej malo znatna ušesca in komaj videzen nosek —, možek naš ima nos pokvečen tudi pa z mastjó zalita ušesa. Brž z glavo se jej stičejo ramena in životu se vitka stegna kaj dobro prilegajo, zadnja sklepa s kroglatimi mečami. Ali ni to človek v pritlikovčevj podobi?

Toda ne samo po telesu, tudi po svojem djanji in nehanji posnema človeka, ali človek njo, — morda bi se tako pravilneje reklo. Da se preverimo tega, hajdi, poglejmo jo v vodi ali blizo vode, ker ondi je njen živelj, ondi je doma.

S pomladi, ko solnce začne razgrevati tla, zdrami se z ostalimi zaspanci vred tudi žaba, zarita v blato. Polagoma si otresa pozimske sanje. Še se jej zdeha, pa že se jej tudi srce širi in udje raztezavajo, ko vidi, da solnca zlati žarki plešejo vrh vodenega zrcala: požene se kvišku, da pokuka na dan. Debelo gleda in strmé se čudi, kako svet že okrog in okrog zelení. Vendar, še je mutasta in otrpnjena: trudno pograbi okoli sebe, če kamen tleskne pred njo. Pa solnce zmerom više prihaja, žaba se bolj in bolj oživi. Kmaló se jame glasiti in posihmal se povsod iz vode razlega tisto znano, čudno vpitje; kdo ga že ni čul? Ne polesna žaba v listji enako ne regeče, niti hripava krastača tako ne grgrá; žaba nekako bolj lično dolbe glas iz grla. Méd-nj se zaletuje rezno regljanje, da kar skozi ušesa leti in se zdi: le-tem radujočim se zelenkam bodo trebuhi po-

pokali. Kolikrat že se je zabavljalo temu povodnemu semenju! Pa res, težko se smeha zdržiš, če gledaš, kako ti godci, nekako po-božno vá-se vtopljeni, napihujejo in napihujejo mehurje iz lic.

Soparen, poletni, popoldan proti večeru, to so ure —, samotna senožet, pokraj te plitva mlakuža, to kraji za žabji svet! Počasi začno od vseh krajev kobacati na porobje. Majhene in velike, večidel v zelenkastih srajčicah, pa tudi v rujavo-prižastih in rumenkasto-pregastih: vsakojake baže; ker te živali ne zamudé vsaj za obeh toplejih kvater preobleči se po dvakrat ali celo trikrat. Ravnaajo se v tem po vremenu, po vetru in po družih okolnostih, kakor s plaščem nekteri možjé. Zlezle na suho se obešavajo in gugajo po bičji, rastečem ob bregu, v gostih šopih, ali kakor psički: zadnje pokraj sebe, oprte na sprednje, sedevajo v travi in preže v zrak. Gorjé mušici ali kteremukoli mrčesu, če ktere v dosegljivo obližje priletí. Široka usta hipoma hlastnejo po njem in jezik, zgorej nazaj zganljiv, zavije ga za vselej v večno temo. Še pastaričico, ki tje priletí si žeje gasit in na sleherni dušek vzdigne glavo na kviško, da bi pila bolj s pridom, še to nektere debelo merijo, ali poguma le nobena nima do nje. Vendar še zmeraj ni prave živahnosti med njimi; le sem ter tje druga drugej porenčí kaj v uho, sicer pa vse molčí. Kar pogleda še ena iz vode, vidi okrog sebe celo trumo v rajdi razstavljenih družabnic, kako se vkvarjajo, pa jih praša s pogrkujočim glasom: „grr... grr... kaj bi jedle? Grrrah!“ pové trdo in določno druga jecljavki. „Le ga! le ga! le ga!“ zagrmí od vseh strani veselo stoterno pritrjevanje. Počasi jame navdušeni zbor ponehavati. Toda ni še obmolknil poslednji glas, oglasi se prva v drugič in iznova se zažene poprejšnje vzajemno „Le ga!“ prek mirne ledine. Tako vso noč, noter do svita. Le če človeška stopinja zašumí kje v obližji, utihne hipoma vse, ko bi odrezal, in plonk! plonk! poskačejo v podolgastih polkrogih zapored v lužo ter oplasene urno odplavajo od kraja. — Zdaj pa reci kdo, ali je temu žabjemu zboru v marsičem težko najti „tertium comparationis“ z nekterim parlamentaričnim zborom? Naj bode častitemu bralcu molčé pripuščeno, da sam presodi, v čem da naj bi poslednjega nekteri udje ne smeli posnemati malomarnih zelenk, ki vedó, da, če se luža posuši, bode pa Bog dal druge vode.

Pri vsem tem pa, da je žaba krotka in nedolžna stvar, ne manjka se jej sovražnikov, ki jej strežejo po življenji. Dihur se po noči prikrade stražit okoli luže; raca po dnevi preži tam pa se zadira: „Vek, vek, vek!“ Ali žaba, ki vé, kdo in zakaj da jo vabi vèn, odgovarja jej iz vode: „Me primeš za zadnji sklêp, me primeš za zadnji sklêp!“ Če se pa radovedna le dá premotiti, pogolta jo širokokljunka. Ali še huje se jej godí, kedar jo kača že tretji dan žveče, pa še zmerom veka in bridko križa prednje nožice v kačjem žrelu. Pa tudi grozoviti človek revo preganja. Poredni paglovci jo devajo na „poštérec“, da pognana v zrak zviškoma telebi na tla, jekne in razbohana pomolí vse štiri od sebe. Po njenih bedercih se marsikomu sline cedé, mnogo se jih podavi boginji na

ljubo, ki jo vedó imenujejo, in njeni skoki morajo pričati, koliko premore galvanična baterija.

To se ve, da vse to spričava le našo poprejšnjo trditev, zakaj da jej namreč človek ni odtegnil pozornega očesa. Pa še več: žaba mu je tudi lep zgled in prijazna prorokinja. Samica polna ljubezni in potrpežljivosti „cuco-ramo“ tovorí svojega moža po suhem in po mokrem, dokler sta si prisegla zakonsko zvestobo. Čujoči jej sicer očítajo, češ, da moti ponočni pokoj in apokaliptikar na otoku trdi, da se hudobni duhovi, ki je zmaj bruha, vzdigujejo v žabjih podobah; ali, ko v vročih pasjih dneh razpokana zemlja suše zeva v nebes, raduje se kmetič, ko sliši žabje regljanje, zakaj te ž njim vred prosijo krepčevalnega dežja in posihmal vé, da se bodo zračne zavrtornice skoraj odprle. In kdor natanko premišlja zapored vse njene spremembe: kako iz jajčica prileze črna stvarca, na videz samo glava in repek, kako ne dolgo potem iz tesne suknjice pomolí popred rame, potlej stegna, in kako naposled iz svoje samovlastne moči odvrže posihmal nepotrebno, grdo krmilo, ki se je v podobi repa vlačilo za njo — ali ne bode pravično rekel in prašal: Če je ubogi metulj, ki se vali iz mešička, podoba nesmrtnosti, zakaj ne bi bila tudi žaba?

Gregelj Koščenina.

(Obraz iz domačega življenja; spisal J. P.)

Čajžev stric so bili dober mož. Večkrat so dali za kak poliček vina pri Jožku; in tedaj sem moral vselej jaz zraven biti, da sem jim pripovedoval, kaj se godí po svetu, kako daleč je v Ameriko itd. Oni pa so mi sopet pravili, kako so hodili v vas na Moravsko, ko so bili še fant, da je njih sin Matevž bil dolgo vojak v Dalmaciji, da se je ondi bogato oženil in postal krčmar v Šplitu, kjer še dandanašnji dobro živi. „Primojruha!“ djali so večkrat, „ko bi imel dovolj denarja, šel bi ga še enkrat v svojem življenji obiskat, bi vsaj videl, kakovo babnico je steknil.“

Tako so pravili Čajžev stric in h koncu vselej pristavili: „Vidiš, Jože, tako-le je bilo včasih, ko sem bil jaz tak-le fante, kakor si ti sedaj; sedaj je pa drugače, ker se je svet presukal.“

Kakor sem rekel, s Čajževim stricem sva vganila marsiktero, in vsaka, ki je prišla iz najinih ust, bila je gola resnica, jasna ko beli dan. Pozneje sem jaz zapustil krašnjiške hribe in šel doli na Ogersko nekam svinca iskat, stric pa so ostali domá pri svojih kopitih, ter delali Krašnjanom črevlje, kakor popred, če se že niso naveličali, in zraven, vé m da, tudi izpili marsikak poliček vina, le škoda, da mene ni bilo zraven!

Neko nedeljo popoldne, če se ne motim, bilo je ravno pred vsemi sveti, sedel sem pri svojem prijatelju, učitelju Janezu, ki mi je menda ravno pravil, da se misli ženiti prihodnji predpust ter si

Tako sva sklenila originalno pisemce in moral sem jim ga še enkrat prebrati, da bi se prepričali, če sem vse tako storil, kakor so rekli. Obrisali so si pot s čela, ki jim ga je prizadjalo delo, potem pa rekli zadovoljni: „Dè-tè! s tem sem mu pa podkuril.“

Krčma se je vedno bolj polnila s pivci in s stricem sva se pomaknila k peči v kot, da ne bi bila nikomur na poti.

Poznal sem vse goste: bili so večidel domači fantje in tudi Bregarček s svojimi harmonikami bil je zraven; samo majhen, suh možiček v višnjevi kamižoli in irhastih, poguljenih hlačah, ki je sedel tikoma strica, bil mi je neznan. „Stric! kdo pa je ta-le človek?“ vprašam jih, „ki tako srpo gleda, kakor bi ga kdo za vratom tiščal?“

„Kdo je? e, ali ne poznaš Gregeljna Koščenine izpod Trojan, tistega starega voznika? Ali ti niso oče nič povedali o njem?“ pravi stric in me nekako zvedavo pogledajo.

„Nič“, odvrnem jim, „še slišal nisem nikdar tega imena.“

„O jaz ga pa dobro poznam, tega pijanca, ki je vedno žejen, kot žolna. Če mu daš za maslec vina, pa ti bo do polnoči pripovedoval, kako je po svetu vozaril in iz bogatije na nič prišel.“

Dedec je sedel v dve gubi skrčen in grozno stiskal svoj prazni maslec, kot bi ga bil hotel prisiliti, da bi bil dal še kako kapljico vina od sebe. Že sem se ga mislil usmiliti in poklicati krčmarja, da bi mu bil prinesel polni maslec, ko nastane pri mizi strašen šunder. Mlad fantè je razsajal in bil ob mizo, da so kar kozarci poskakovali in vino teklo od vseh strani od mize na tla. Kaj mu je navskriž prišlo, ne vém.

„Ti krivogledi potepuh ti, kaj boš razsajal tù in razlival naše vino! mi ga bomo sami plačali in ti ne boš krajcarja priložil, ki nimaš nič, nego dolgi jezik“, oglasi se velik hrust ter dvigne izza mize. „Tù se vsedi in pri miru bodi; če ti pa ni všeč, zgrabim te za goltanec in vržem ven, kot mlado mače, da boš gagal pod kapom ko sto hudirjev. Ali si me razumel?!“

Ne vém, če bi bil še mir storjen, ko ne bi bil stopil suhi Koščenina med nje, ter potegnil mladega, razburjenega fantina k našej mizi.

„Kaj pa ti je? za kaj ti gré, da tako počenjaš? Menda te je hudoba obsedla, ali kaj-li? — Jurij! tu-le sedi in pri miru bodi, če ne pa ti bom jaz kosti premel; boš videl! čeravno sem že star, veš, saj sem jih že mnogim.“

„Pustite me, oče Koščeninov! pustite me, jaz nikomur nič nočem“, vpil je fant skoraj od jeze jokaje. „Jaz nočem, da bi mi ti-le vedno zabavljali, pri mojej veri da ne, in da bi hodil uni-le kisličar tam za mizo, — vidite ga, tisti-le, kteremu se še mleko za zobmi cedí, — za mojo Mico. Pri mojej molavi, da tega nečem, — nak — nak, jaz že ne. Spodbil ga bom, kakor vrabca, ako ga dobóm pod njenim oknom, da bo vedel, kdo sem jaz.“

„Tiho! pravim. Če je Mica poštena, ne bo se pečala ž njim, naj hodi ali ne hodi za njo; če je pa tako nespametna, pa jo pri miru pusti, saj takova babnica se še kje dobí. V družčini mi pa ne

boš nepokoja delal, ob kratkem malo ne; jaz sem tvoj boter, ali me poznaš?"

„Poznam vas, poznam, vi ste moj boter, uni-le je pa potepuh, goljuf, da je“, kričal je fant in grozil s pestjó.

„Le pri miru ga pusti, in tù-le sedi; ti si danes pijan.“

„Nič, — jaz pojdem v Meksiko, koj jutri grem se zapisat v Ljubljano, nič več ne bom domá, da bi me vsakdo za norca imel: v Meksiko pojdem, potlej naj pa Mico, unega špeharja in vse skup vrag vzeme, če hoče. Jaz grem pa v Meksiko, pa je rajtenga storjena!“

„Kaj čvekaš čvenka? Ti boš šel v Meksiko, ti? Kaj ti v glavo ne pade! Mene vprašaj, kako je po svetu, jaz sem že več skusil, nego ti, ki še nisi nikjer bil, ko domá za pečjó. Meniš, da ti bodo ondi pečena piščeta v gobec letela? O kaj še! Še iz kože te bodo djali iz kože, ter razobesili tvoje ude po drevji, da bodo bengljali in pekli se po solncu; boš videl, če bo res ali ne. Tam so sami divjaki, ki ljudi žró, kakor mi je pravil črevljar Lavrenček; on pa že vé, ker zná na bukve brati in nemški govoriti. Boš videl, nobenega ne bo nazaj, kolikor jih pojde tje, in tudi tebe bi ne bilo. Boga zahvali, da živiš, da si domá, in izbij si iz glave vse te muhe, ki niso nič. — Tu-le daj za polič vina, če imaš kaj denarja, če ne, boš pa drugo pot plačal, meni se je že grlo osušilo; potlej ti bom pa povedal, kako se je meni godilo, in koliko sem pretrpel, pa vendar nisem šel zarad tega v Meksiko, kakor ti hočeš za prazen nič, zarad ene babe.“

Vino je bilo kmalo na mizi; ko pa je krčmar hotel imeti plačano, jela sta se ta dva junaka žalostno pogledovati, bila sta obadva suha, ko kresilna goba. „I potrpi no nekoliko, bo že kakó“, djal je Koščenina, „saj je še daleč do dné.“ Meni sta se reveža smilila, zatorej plačam jaz polič vina, da bi vsaj slišal, kaj bo povedal Gregelj Koščenina.

„Veš, ljubi moj Jurij“, prične Koščenina, ko izprazni naliti kozarec do dna in si pogladi grlo, „jaz sem bil tudi tako-le mlad, kakor si ti sedaj, in ravno tako navihan in svojeglav, če še bolj ne. Moj oče, Bog jim daj mir in pokoj! — bili so premožen voznik ter imeli lepo premoženje. Mati so domá gospodinili; oče pa so prevržali blago od mesta do mesta ter si služili denar. Vse je šlo dobro. Jaz sem zrastel večidel le pod materinim varstvom, kajti oče so bili le malokdaj domá, mati pa so bili za-me premehka ženica, zatorej sem lahko počenjal, kar sem hotel. Izbral sem si bil sosedovo Anico, in ondi sem čepel noč in dan, ker so imeli krčmo. Mnogo sem potrosil denarja, pa to se ni domá nič kaj dosti poznalo, saj sem tudi mnogo zaslužil z vožnjo, ker smo imeli še sploh domá navadno po štiri konje brez očetovih. Oče so se postarali in mati ravno takó, in sedaj sem imel večidel vse le jaz v pestéh. Se vé da sem moral nekoliko previdnejše ravnati, ker oče so bili prebrisan in varčen mož, natihoma sem pa le še včasih postopil k sosedovim ter ondi pil in igral cele noči z vozniki. Oče so izvedeli, zakaj sem vedno

pri sosedu in rekli so mi, da naj popustim Anico, ker iz te moke ne bo kruha; da si ne bom sam neveste izbiral, kakor bi mi bilo ljubo, ampak da bodo že oni poskrbeli to reč.

Oče so nenadoma hudo zboleli, in teden pozneje spremili smo jih že na pokopališče. Jaz sem bil menda med vsemi pogrebci najmanj žalosten, kajti želel sem si že, da bi bil skoraj popolnoma prost. — Bog mi grehe odpusti, da sem bil tak, sedaj bi drugače ravnal. — Komaj sem prišel od pogreba domú, vsedel sem se za mizo, zažgal pipo tobaka in djal: „Grega, sedaj si pa ti gospodar. Sedaj boš pa ravnal, kakor se bo tebi ljubilo, stari je bil preveč neukreten.“

Čez zimo so mi umrli tudi mati, in prihodnjo spomlad sem bil že čisto sam. — Sv. Jurija dan popoldne naloživa s Korošcem hrastí, da bi je peljala v Trst. Vzel sem štiri najboljše konje, očetove belce, in drugo jutro za rano sva napregla in jo zavila proti Trstu.

V Trstu izloživa hrastí. Korošec vrne se domú, jaz pa pravim: „Prekmalo je še vrniti se; kaj, ko bi jo mahnil v Tirole in potem dalje na Bavarsko? Ko domú prideš, pa se oženiš, saj te bo Anica rada čakala, boš vsaj kaj videl po svetu!“

Drugo jutro že dobom priložnost, naložiti blago do Verone. Bili smo trije vozniki, ki smo skupaj vozarili in vsi trije smo bili mladi tiči. Neko jutro, — bili smo že blizo Verone, — naprežemo prav zgodaj, da bi še pred nočjó v mesto prišli. Cesta je držala po planjavi skozi majhen gozd in žive duše ni bilo videti nikjer razun naših treh voz. Jaz sem vozil prvi, za menoj pa hlapec nekega Logačana in najzadnji je bil njegov gospodar s samo tremi konji. Ravno smo se bližali že koncu gozda, ko gospodar zadej zavpije: „Pomagajte!“ Tema je bilo še in videlo se ni nič kaj še, mislil sem, da se je morda kako kolo potrlo. Brž vzemem kol, ki sem ga imel privezanega zadej in hitim s hlapcem vred k gospodarjevemu vozu. Pa kako se prestrašim, ko zagledam zbežati tri temne človeške postave v gozd! Gospodar je ležal na tleh pri zadnjih kolesih mrtev. Dolg nož mu je tičal v prsih, morivec ni ga imel več časa izdreti. Brž prižgem svetilnico in jamem ogledovati mrtvo truplo: pasú krog ledij, v katerem je imel denar, ni bilo več. Kaj je bilo začeti? Mrtvo truplo deneva na voz, potem pa poženeva konje, kar se je dalo. V bližnji vasi so zagrebli gospodarjevo truplo, in s hlapcem sva vozila sama dalje proti Veroni.

V Veroni sem zopet naložil novega blaga, da bi ga peljal v Insbruk. Hlapec me je prosil, naj grem ž njim domú, ker nima toliko denarja, da bi izhajal, jaz pa nikakor nisem bil pri volji; posodil sem mu toliko, da je lahko spravil obadva voza domú, jaz pa sem tretje jutro že zopet šel proti Tirolam. Blizo Bocena zadene me prva nesreča. Moj najboljši, vajetni konj se spotakne v nekej grapi ter si zlomi nogo. Moral sem ga ondi pustiti in samo s tremi voziti dalje, kar je bilo zeló težavno. Raje bi bil takrat izgubil dve

sto goldinarjev, nego tistega konja, potegnil je, če bi mu bil ne vem koliko naložil.

Neko nedeljo ravno opoldne sem vozil po precej strmem klancu skozi majhino vas. Zavrl sem dobro, pa hudir vé kako, da se je zavor vzdignil in kakor blisk je dirjal polni voz po klancu navzdol. Konja ga nista mogla vzdrževati, vedno so jima bila prednja kolesa po kolenih. Jaz sem ostal daleč zadej in videl sem, kako se je premetaval voz iz ene v drugo stran. Pod klancem je bil velik ovinek; konja zavijeta in ko bi trenil, prekucne se polni voz sredi ceste. „O križane težave, sedaj mi Bog pomagaj! škode bo več, nego za tri sto goldinarjev.“ Vaščanje so mi pomagali zopet naložiti voz, in jaz nisem hotel v nobeni zaboj pogledati, je-li veliko škode, ali ne, djal sem: „videlo se bo že v Innsbuku.“

V Innsbuku smo izložili pred veliko prodajalnico, ter pregledali zaboje. O joj! krasna, velika zrcala, pisane steklenice in porcelanasta posoda, vse je bilo drobno, le malo reči je bilo nepoškodovanih. Vozil sem namreč steklarsko blago. Naznanil sem prodajalcu, kako se mi je pripetilo na poti, pa ta je zmajal z glavo in djal: „Ne morem pomagati, plačajte, kar je škode, drugače ne gré ta reč.“ Dolgo so računili in računili, in slednjič so spravili toliko skupaj, da sem izpraznil vso svojo mošnjo in še tretjega konja sem moral ondi pustiti.

Sedaj sem imel samo dva konja še, denarja pa nič. Želja, dalje na Bavarsko odriniti, mi je popolnoma prešla, zatorej sem sklenil, skozi Solnograd vrniti se domú.

Zvečer sem sedel žalosten v nekej kavarni ter premišljeval, kako nespameten sem bil, da sem si upal tako daleč. Večkrat me je jeza zgrabila, da sem si lasé pulil; kajti prišel sem ob najboljša konja in ves denar. Pri bližnjej mizi so igrali trije dolgobradi, gosposko opravljeni možaki, ne vé, ali so bili dohtarji, ali kaj-li, le toliko vé, da so bili goljufje, kakor sem se kmalo prepričal. „Kaj, ko bi tudi ti poskusil srečo v igri“, pravim sam pri sebi, „morda se ti izide, če pa zgubiš, ti je že šlo, saj ni dosti vredno, kar še imaš.“

Pristopil sem bliže in jel ž njimi igrati. Od začetka šlo mi je še precej dobro; menil sem, da si morda le nekoliko opomorem in poravnam, kar sem izgubil po nesreči. Kmalo pa sem jel izgubljovati, in nadjaje se, da se morda zopet sreča na mojo stran obrne, stavil sem vedno več. In ko je zjutraj tri bila, zaigral sem že voz s konjema vred; le nekaj malega so mi dali, kakor so rekli, iz usmiljenja. Vzel sem bič, ki je bil še edini moj, in napotil se peš domú. Šram me je bilo, grozno sram, kaj bodo rekli domači ljudje, ko pridem prazen domú, pa kaj se je hotelo, zgubljeno je zgubljeno. — Domu prišed sežem v žep in kaj mislite, koliko je bilo: v enej roci dva krajcarja, v drugej pa bič. Škornje niso imele več podplatov, hlače so bile vse razcefrane, mošnja pa je vpila grozne revščine. (Konec prihodnjíc.)

Steklena gora.

(Mythologična črtica; spisal Dav. Trstenjak.)

Pripovedek o steklenej gori je več med slovenskim narodom, posebno med panonskimi Slovenci. Eno teh nam je zapisal g. Matija Valjavec, in jo razglasil v svojej knjigi: „Narodne pripovedke,“ stran 104—109. Na kratko se glasi tako-le: „Soldat, ki je doslužil cara, išel je domó. Kad jedenkrat ide po noči, grmelo je in bliskalo, tak da ni bilo moči skoro nikam iti. Zlato pero, ki padne pred njim iz višine, mu služi za svetilo. Pred njega stopi mlada devojka in mu reče, naj jej da to pero. Soldat jej da pero pod pogodbo, da bo njegova žena. Devojka privoli, gre ž njim na njegov dom, ali kedar njen mož enkrat na livadi zaspi, vzame žena zlato pero, in odide v stekleno goro. Kad se mož zbudi, ne najde več zlatega peresa ni žene, spomni se, da je rekla njemu, da je iz steklene gore doma; on je gre tedaj iskat, pride do nekakve šume, najde starca ogenj kurečega. Teга vpraša, če bi vedel za stekleno goro, in ker on ne ve za njo, pokliče svoje slugе: miševe, in ker ti za stekleno goro ne vedó, druge svoje slugе: volkove, in ker tudi tim ni znana, pokliče slugе druge —: ptiče, med temi edini orel vé za stekleno goro, ker na nji ima gnjezdo svoje. Starac zapové orlu, naj soldata nese lepo rahlo na stekleno goro, kar orel stori in ga na stekleni gori na tla postavi. Soldat zagleda zlato hišo, v njo naravnost stopi in najde svojo — ženo, ktera mu se je radovala, vendar bila v strahu, kaj bode mati rekla, ko domú pride. Na steni se sablja strese, žena soldatova spozna, da se mati dome približa, skrrije tedaj svojega moža, ali mati ga ovoha. Mati tašča reče zetu svojemu, da zna na zlati gori ostati, ako to včini, kar mu bode naročila. Najprvje mu naloži, da mora s stekleno sekiro veliko šumo skrčiti, drugič, da mora morje v jedno jamico spraviti, tretjič med ženami, ktere bodo kot husarji oblečene, svojo ženo spoznati. Pri vsem tem mu pomaga njegova žena. Ko je mati baba videla, da je soldat vse to zveršil, se je razljutila, in hotela zeta svojega pokončati. Ali s pomočjó česala, kefe (krtače) in brusa uideta srečno jezni materi. Kad soldat česalo vrže, postanejo veliki bregi in grabe, da se je baba komaj prek privlekla; kdar kefo vrže, postane velika šuma, tak da je baba spet vlekla se in po goščavi drapala in nju ni mogla dojtí, in kedar ipak baba nju nameni vloviti, vrže on brus in onda postane velika voda in notri ostri kameni, tak da je baba s konjem trčala, in konj si noge do kolen odrezal. Onda konj ne mogoči dalje iti opadne, in baba sama za njim trči, tak da si je i ona noge do kolen odrezala in v vodi ostala. Mož in žena sta srečno na svoj dom prišla, in se ze svojimi sosedi dobro gostila.“ —

V tej smešnej pripovedki je dosti mytičnih življev. Stekleno goro poznajo tudi sorodni Litevci, pri kterih se veli: Anafielas;

tu so prebivale duše umrlih. Tudi Poljaci poznajo stekleno (szklanna gôra) goro, na kateri stoji zlat grad, pred gradom jablan z zlatimi jabelki, v gradu pa vlada zakleta princeza (verwünschte Fürstentochter po nemških povestih). Nemške mytične legende govoré o Glasbergu, na katerem stanuje božica Holda = die holde Frau, in sicer v zlatem gradu, pred katerim je rajski vrt in studenec (štepih) z bistrosvitlo vodo. Tu imajo tudi Zlate utve „Schwannjungfrauen“ svoja prebivališča (primeri: Simrock, Pröhle, Woycicki Klechdy II. 134 itd). Vsi mythologi so ene misli, da se ima pod stekleno goro umeti — sveto nebo — svitla nebesa, ktera so si stari narodi umišljevali daleč zadi za nebeškimi oblaki. Tu so prebivale „Norne, Valkyre“ enake slovenskim Rojenicam in Sojenicam. Umišljevali so si je kot bele žene s perotni zlatih utev ali labodic; zatô govori tudi slovenska povest o zlatem peresu, s pomočjo kterega je mlada devojka zletela na stekleno goro. Mlada devojka je torej to, kar Schwannjungfrau, Wolkenfrau v nemškem mythu. Pot na stekleno goro pelje skozi viharne oblake v nebeško šumo, v tej kraljuje starec ogenj kureči; ta starec ni drugega kakor bog groma in bliska Perun, kateri se veli v vseh indoevropskih mythih: ded pri Slovanih, Atli, oče, pri Nemcih, sthavira — starec, pri Indih. Njegovi sluge so: miševi, ktere smo kot symbole bliskov spoznali, volkovi, — symbole viharjev in ptiči — symbole vetrov, posebno pa orel, kraljev ptič Zenov in Perunov. Ta, ki najbolj visoko leta in se v solnčevu okrajino spušča, vé za zlato goro, po škandinavskih povestih pa svitlobeli labod.

Mlada devojka s steklene gore ima mater, ktera ne trpi omotitve svoje hčere. Kakovo mytično bitje je ta baba?

Po nemških pripovedkah prebiva na steklenej gori tudi Mâre = slovenski Mori — hudobno bitje, ki na konji jase, *) kakor baba v našej povesti, in se pelje črez nebeške vode. Ta nazor je celô naraven. Ako je steklena gora prebivališče duš umrlih in sojenic, mora biti mimo dobrega najvišega nebeškega bitja, ktero plačuje dobra dela umrlih, hudo bitje, ktero kaznuje hudobna dela umrlih. Zatô litevske povesti pripovedajo, da leži na steklenej gori pred zlatim gradom z maj, kateri duše hudobnih umrlih v brezdno paha. V slovanskem bajeslovji je torej Baba (spomni se na Babo Maro = **) Moro v narodnih pesmah) kaznovavka hudobnih, ktera podi grešnike z zelene trate nad oblaki — od zlate jablane, od zlatega grada — proč od nebes. V Mori pa smo našli morečo viharno meglo, in na to strežejo tudi druge okolščine v slovenskej povesti naime: česalo, kefa in brus, kateri so gotovo symbole delavnosti viharne megle, česalo razdirajoče plohe (Gewitterregen), kateri se vliva z

*) Konji so v mythih symbole oblakov.

Pis. anoz

***) Da je Mora boginja viharne megle, to potrjuje vraža, da Mora ljudi sesá. Schwartz ima prav, ko reče: „Diese Vorstellung, die am Beklemmung im Schlaf sich erhalten hat, erscheint entlehnt aus der den Athem benehmenden Gewitterschwüle.“

bregov v grabne, kefa gostih gromskih oblakov nalik gostej šumi, in brus gromske krogle, gromskega kamena, „den man im Wetterstral herniederfahrend glaubte“ kakor je Grimm že omenil. —

Tudi pri Rimljanih je bil gromski kamen ali brus ali kremen (silex), na kterega so prisekali „lapidem silicem tenebant juraturi per Jovem haec verba dicentes: si sciens fallo, tum me Dispiter salva urba arceque bonis ejiciat, uti ego hunc lapidem!“

Že v razlagi „o Trdoglavu“ sem omenil, da je bog groma, bliska, viharja tudi pri Slovencih bedel nad prisegami; naj pristavim še tu, zakaj je bog groma in viharja dobil ime Trdoglav. Jaz mislim iz onega vzroka, iz kterega Gorgo v grškem bajeslovju „da das Geprassel des schlagenden Wetters in der Nähe dem Rasseln eines Haufens herabstürzender Steine gleicht“ kakor učeni Schwartz prav naravno tolmači. Trdost je posebna lastnost kamena, z vso pravico se torej Bog groma, bliska, viharja, kteri gromske kroge na zemljo meče, veli Trdoglav. Tvrđ pa v staroslovenščini pomenja tudi: firmamentum, in tako bi se tudi slovensko poznamovanje utegnilo strinjati z latvijskim (lettisch), kjer se bog groma in viharja veli: aukopernes, Sturmstirne, pri Nemcih: Grummelkop = die aufziehende Gewitterw. (gl. Nordd. Sg. Gb. 429).

Če pa je Trdoglav božanstvo rimske, lednate natore, v kterej je vse zamrznjeno in trdo, mu je to ime še posebno pristovalo.

Na strani 152—154 je g. Valjavec priobčil pripovedko „človek oslobodil zakletu (verwünschte) devojkcu.“ Po tej pripovedki je baba hitila (vrgla) zlate ključe v vodo, da bi je ven vzel. Kdar si je premišljeval, kako bi to storil, došle so patke (race) in so ključe ven vzele. S temi je odprl stekleno goro. Enako povest imajo tudi Nemci (Pröhle, Volksmärchen str. 30. št. 7.); tudi v teh utve iz ribnika, jezera ali štepiha ključe prineso, kamor jih je bela žena vrgla. Bela žena (Wolkenfrau) je osebljena megla, in ključ symbol bliska, zato ga nosi rimski Janus in grška Athene (Aesch. Eumen. v. 791 se 22.), in tako imamo spet dokaz, da so poganski Slovani za natorne prikazni rabili enake simbole. Slovenska povest imenuje oblačno ženo naravnost babo, torej starko —; enako tudi grški pesniki Moire = nemški Mårten imenujejo *γεραιαι* — veteres (Jacobi Mylh. Wörterb. pag. 633).*)

Drugih primer razpeljevati mi ne dopušča ozki prostor tega časopisa; vendar mislim, da sem s tem sestavkom ljubiteljem slovenske mythologije novo polje odprl. Naj bi se našlo dosti delavcev, kteri ozir gradiva in znanstvenih pomočkov v ugodniših okoliščinah živé, nego je meni nemila osoda odločila.

*) Naj pristavim še tukaj, da ima Marjetica, katero ima Trdoglav v pustem gradu zaprto (glej lanski Glasnik str. 185): „zlate niške.“ Niške, ničalnice pomenjajo die Trittschemmel am Weberstuhle. Nebeške tkalice (Weberinnen) so v grškem mythu: Athene, Eileithya, Klotho, v nemškem: Holle, Frick in Härke — vse te pa so bele žene — oblačne božice, božice nebeške svitlobe — torej tudi Marjetica v slovenske narodnej pesmi. Pis.

Ivan Andrejevič Krylov.

(Spisal P.)

Meseča februarja so letos po Ruskem praznovali stoletnico rojstva Ivana Andrejeviča Krylova, najimenitnišega basnopisca med Rusi, in gledé izvirnosti se morebiti tudi izvrstni basnopisci drugih narodov ž njim meriti ne morejo.

Rodil se je v Moskvi 2. febr. l. 1768. Oče mu je bil siromask častnik v ruski vojski; pozneje pa je iz vojaške službe v državno prestopil ter se naselil v Tveru, kjer je kmalu umrl ter petnajstletniga fantiča zapustil materinej skrbi. Uboga vdova je z vso marljivostjo skrbela za odgojo svojega sinka. Brati in pisati po rusko ga je sama naučila, francoskega jezika pa se je fantek navadil od odgojitelja gubernatorjevih otrok. Skrinjo knjig, edino zapuščino očetovo, je zdaj pridno začel rabiti in najrajše je prebiral dramatična dela, ki so mu tako omilela, da je še le 14 let star se vpotil sestaviti opero z naslovom „Kofejnica“, toda delo je bilo še nezrelo brez vse književne vrednosti. Leta 1782 se preseli mati s sinom v Petrograd, kjer dobi mladi Krylov službo s 25 rublji letne plače! Tu se mu tudi usreči, pri nekem milosrčnem knjigarji svojo „Kofejnico“ zameniti za nekoliko francoskih knjig, med katerimi so bila dramatična dela Racinejeva Moliérejeva in Brileaujeva. Po teh knjigah se mu je tako prikupila dramatika, da se je sam lotil dramatiškega spisovanja. Spisal je nekoliko tragedij, komedij in oper, pa vse je kazalo, da ga je sicer narava bogato obdarila s potrebnimi sposobnostmi, da pa še niso razvite, kakor bi morale biti. To tudi drugače ni moglo biti, če pomislimo, da je vso svojo izobraženost zajemal le iz knjig, brez učiteljev, ki bi ga vodili v izbiri dušne hrane; manjkala mu je podlaga temeljnih nauk, na katerih se edino dá osnovati zdrava izobraženost.

Po smrti svoje matere je moral sam za-se skrbeti. Ostal je v službi še dve leti, potem pa, nadovolivši se opravil, ki jih je dolžnost trjala, lotil se je časnikarstva: postal je žurnalist, pa ob enem tudi tiskar, tako si je upal neodvisno življenje pripraviti. Izdavati je začel satirični list „Počta duhov“, v katerem je bičal vse neumne, neprimerne, smešne prikazni v ruskem življenji. Posebno se je posmehoval v tistem času precej splošnej navadi izobraženih stanov, rabiti v pogovoru francoski jezik in grajal je tedanja slabo odgojo in pa malomarnost za vse, kar je narodno in domače. Pozneje je začel izdavati časopis „Zritelj“ in ko ga založniki konec leta niso hoteli več, drugega z naslovom: „Sanktpeterburgskij Merkurij.“ Obema listoma je več ali manje bil isti namen kakor „Počti duhov.“ Kmalu pa je pustil vse literarno delo, udal se je lehkomiselnemu življenju in začel čas tratiti pri igrah in praznih zabavah. Tako je preživel do 34. leta svoje starosti.

Vsakemu drugemu navadnemu človeku bi bilo tako življenje pogubno za dušni razvitek, bistremu duhu Krylova pa je v nekem obziru vendar tudi v korist hodilo. Seznanjal se je z ljudmi, spoznaval njih nagnjenja in strasti in se tako dovrševal za svojo prihodnjo delavnost. Naučil se je v tem času tudi nemščine in italijanščine, tudi risati in gosti na gosli, v kateri umetnosti se je tako izuril, da je z najboljšimi virtuozi svojega časa najteže skladbe godel.

Iz tega življenja se je iztrgal leta 1801, ko ga je knez Golycin v Rigo za svojega tajnika v službo vzel. Pozneje se je z vso rodino vred preselil na kneževo posestvo v Saratovskem. Tu se je začela za Krylova nova doba. Po enej strani je imel tu priložnost svojo nepopolno odgojo dovršiti, ker je veliko občevati moral z odličnimi osebami in mu je bilo treba na tanko paziti na vsako besedo, na vse svoje obnašanje; po drugej strani pa je, živé na kmetih, lahko temeljito spoznal ruski narodni značaj.

Na ono književno delavnost, ki mu je toliko nevenljive slave prinesla, napotil ga je, rekel bi, prav po naključbi ruski pisatelj Dimitrijev, sam izvrsten basnopisec. Dal mu je namreč prestaviti dve Lafontainejevi basni. Iz prestave je izvedeni pisatelj hitro spoznal nenavadne njegove sposobnosti za to književno vrsto ter mu svetoval po tej poti napredovati, kar je Krylov tudi storil. Od leta 1807 se je zgoli pečal s spisovanjem basni. Ravno to leto je izgubil svojo službo ter prišel zopet v Petrograd. Ali zdaj je bil tu že znana oseba. Car Aleksander sam je za-nj poskrbel. Dobil je službo pri carski knjižnici. Opravki niso bili težki; torej je imel odsihmal mirno in ugodno življenje, posvečeno dušnemu delu. Leta 1818 mu je carska akademija, ktere ud je že bil leta 1811 postal, posebno čast s tem izkazala, da mu je podarila zlato svetinjo, priznavši veliko vrednost njegovih basni za ruski narod. Na stare dni se je še naučil grškega in angleškega jezika, da je mogel veliko v teh jezikih pisanih knjig prebrati. Leta 1838, 2. februarja je doživél čast, da so ruski pisatelji slovesno obhajali petdesetletnico njegove pisateljske delavnosti. Car sam in ostali udje carske rodbine, pri kateri je vedno v posebnih čisljih bil, skazovali so mu ta dan razne časti.

Leto 1841 je službo pustivši šel na počitek in se iz knjižničnega poslopja preselil na Vasiljevski otok stanovat. Car mu je odločil za penzijo 11.700 rubeljev v asignacijah na leto. Ker sam ni bil oženjen, posinovil je otroke svoje krščenice in se zadnje dni svojega življenja s tem zabavljaj, da jih je učil pisati in brati, in ž njimi ponavljaj glasbene lekcije. Umrl je 9. novembra 1844 in bil je pokopan z veliko slovesnostjo. V Petrogradu so mu postavili veličasten spominek iz broná, za ktereга so doneske pobirali po vsem ruskem svetu.

Krylove basni so znamenite za rusko literaturo, ker so ptuji duh iz nje celó pregnale in ga nadomestile z narodnim. Pa tudi za narodno omiko imajo preveliko ceno, ker je maloktero delo se tako zeló razširilo med ruskim narodom, kakor to: že do smrti njegove

se je, kakor so sešтели, blizo 77.000 iztisov njegovih basni po Ruskem razpečalo. Lepo je pozdravil pesnika Žukovskij pri slovesnem obedu o priliki praznovanja petdesetletne njegove pisateljske delavnosti s temi-le besedami: „Zahvaljamo se Vam, prvič sami za sebe za toliko srečnih minut, ki smo jih v pogovoru z Vašim veleumom preživeli, zahvaljamo se v imenu bivšega, sedanjega in prihodnjih rodov naše mladine, koja je z Vašim imenom začela in bode začinjala ljubiti svoj materni jezik, zapopadati izvrstnost in seznanjati se s čisto modrostjo življenja; zahvaljamo se Vam v imenu ruskega naroda, kteremu ste v svojih pesmih tako verno naslikali njegovo mišljenje, in v tako vabivni obliki podali toliko globokih nauk; zahvaljamo se Vam naposled za znamenitost Vašega imena: ono je zaklad domovini, zapisano od nje v letopise svoje slave.“ — Gogol imenuje njegove basni „ponos naroda“, in „knjigo modrosti narodove.“ — In res je njegovo pripovedanje prijetno in naravno in njegova beseda vselej misli primerna in lehkoumevna, ker si je prizadeval le take izraze rabiti, ktere pozna narod in se je ogibal skovanih. Spisal je Krylov 268 izvirnih basni, 56 pa jih je prestavil. Mnogo njegovih izvirnih basni je že prestavljenih v francoski, italijanski in nemški jezik. Naj podam tu v poskušnjo dve poslovenjeni; pa naj bralci blagovoljno pomislijo, da se v prestavi vselej veliko izvirne lepote pogubi.

Parnas.

Nekdaj bogove so zagnali 'z Grecije

In mesta njihova ljudem porazdelili,

Tud' nekomu Parnas so tedaj odločili.

Nov' gospodar po njem jel pasti osle je.

Ne vem, kako da 'zve oslovska tovaršija

Da todi Muzam prej je bila domačija.

Zastonj gotovo na Parnas,

Mislé, prignali niso nas.

Že se Muz je nadovolil

Za pevce nas si zdaj izvolil!

„Pozor! srcé velja!“ zdaj eden zakriči,

„Jaz začnem, za menoj uderite jo vi!

Srcá nikar ne izgubimo,

Da čredi naši slave pridobimo.

Od deveterih sester še glasnejšo bo

Naš pevski zbor tu delal muziko.

In da bratinstvo 'z naše družbe ne izgine,

Napravimo ta red pri nas:

Kdor v glasu svojem nima oslovske miline,

Naj se ne sprejme na Parnas.“

Potrjene od cele bile čede

Te oslove prekrasne bistrumne so besede.

Nov pevski zbor tak divjo zdaj zariga zmes,

Ko da bi voz premikal se,
Na katerem tisoč je ne mazanih koles.
Kako se raznoglasno petje to končalo je?
Ko gospodar se krika že je naveličal,
Vse osle je s Parnasa v hlev domači zbičal.
Men' zmerom v misli sili stara že resnica —
Naj slaboumniki mi tega ne zamerijo — :
Če pusta kogar je glavica,
Mu častno mesto dalo pameti nikdar ne bo.

Modriš.

Modriš, ki se razcvel v goščavi je,
Na enkrat začne hirati, na pol že skoro zvene,
Sklonivši glavico na stebelce,
Otožno čaka smrti neželene.
Med tem pa prav žalobno zefiru šeptá:
„Ah, da bi kmalu dneva luč napočila,
In krasno solnce bi ta polja obsijalo!
Ah, morebiti bi tud' mene okrepčalo!
„„Kako si pač ti aboten, prijatelj moj!““
Oglasi se mu blizo hrošč, brskaje gnoj,
„„Li misliš res, da druž'ga solnce nima kaj skrbeti,
Ko gledati, kako tu rasteš ti,
Al' cveteš, al' ti perje se suši?
Zato ni časa solnce nima — to mi smeš verjeti —
Ni mar za to mu ni. Da bi ti dan bil prosti let,
Da bi poznal, ko jaz poznam ta svet,
Kar travnikov in njiv in polja njegov žarek le dosega,
Vse, — videl bi — življenje srečo vso dobiva le od njega.
S toplote svoje blaženo močjó
Orjaške hraste ino cedre velike ogreva,
S krasoto čudežno
Bogato vsak dišeči cvet odeva;
Pa kaj si ti
Nasproti tega cvetja nježnosti?
To take vrednosti je in krasote,
Da čas je sam le žalujé kosí.
Ti duha nimaš blagega in ne lepote;
Zato ne muči solnce s svojimi sitnobami;
Na tebe žarkov metalo ne bo — verjemi mi —,
Po nemogočem ne hrepeni,
Le molči ino — veni!““
Pa solnce vziđe, svit razlije po naravi,
Po Florinem kraljestvu žarkov luč razspe,
Ter revni tam modrišek, ki čez noč že venil je,
S pogleda rajskega močjó ozdravi.

O vi, ki po previdnosti vam dan
 Je visok stan,
 Za zgleđ to moje solnčice imejte!
 Poglejte!
 Do koder sežejo le žarki njegovi,
 Povsodi, travici ko hrastu, blagost le deli,
 In radost ino srečo vsem stvarjem pripravlja.
 Zato se v srcih vseh podoba njegova žari,
 V iztočnem ko kristalu čisti žarek se blišči,
 In vse ga blagoslavlja.

Božična pesem.

(Narodna iz Istre; zapisal J. Volčič.)

<p>V polnoči se Bog rodi, Nebo i zemlju prosvetli, Kako v poldne svitlo bi; Marija ga porodi, Va jasle ga položi; Vol mu zimu odganjaše, Osal mu se poklanjaše. Tu pastiri stado pasu, Vidu nebo prosvitleno, Čuju božje angeliće Slavu Bogu popevati, Ter međ sobom govorahu: Koje čudo mora biti, Da po noći sad vidimo Nebo i zemlju prosvitliti, Angeliće se glasiti? Jedan angel s neba steče, I pastirom tako reče: O pastiri pastirići! Nemojte se prestrašiti; Ja ću vami navistiti Jednu radost preveliku: Najco vam se kralj porodi; Hod'te, hod'te pohoditi, Svoga kralja si viditi; Najdete ga va štalici, Va jaslaca položena; Marija ga je rodila,</p>	<p>I va jasle položila. A pastiri govorahu: Kako ćemo pohoditi, Ovde stado ostaviti? Angel njimi odgovara: O pastiri, pastirići! Nemojte se prestrašiti, Vaše stado zapustiti; Vaše stado ćete najti, Kako si ga zapustite. Oni brzo potekoše, I veselo dotekoše Va štalicu do Betlema; Onde najdu va štalici Malo dite i Mariju I Osipa zaručnika. Kada čudo to vidiše, Na stado se pozabiše, Ditiću se pokloniše, Njemu Bogu pomoliše, Na tom daru zahvališe; I se k stadu povratíše. Kada k stadu oni pridu Lipu najdu svoje stado Još od Boga nadareno: Svaka ovca po dva janjca, Svaka strplja*) po jednoga, Svaki ovan zlatnim zvoncem.</p>
---	--

*) Strplja je mlada ovca, ka bi morala vže janjiti, pak še ne janji; a prehodilka je, ka je janjila, pak jedno leto prehodi, da ne janji.

Národne stvari: priče, navade, stare vere.

(Nabral in razglasil M. Valjavec.)

XVI. Smrt, smrtec, mrtvec, sprevod.

(Dalje.)

7. (Smrt kuma.) Bil je človek siromaški i imel je vnogo dece, tuliko da mu ljudi nisu šteli više iti za kuma i tak je komaj kuma i kumu dobil. Ali opet mu je žena zanosila i zbabila se i opet je moral iti kuma prosit, ali nê dobil v onem selu. Vezda je moral iti v drugo selo, niti tam nê dobil; celi den je hodil za kumi i nê dobil. Dojde dimov, pove ženi, kak je i da nê dobil kumov. Na to mu je rekla žena: idi gosponu plebanušu pak njih prosi, naj budu oni svojom sestrom kumi. Na to joj reče muž: am su nam vre sedmeroj kumi, nejdem vezda nje prosit, rajši pem zutra zaran vu Sablinski krč (mesto gde su vezda zamladenečki spašniki) pak s kem se goder budem naj prvo stal, njega bum prosil za kuma. I tak je išel zaran; dojde vu hrastje i tam je prvo došel nego je sunce 'zišlo. Stane se z jednom ženskom glavom, njoj mam reče: dobro jutro vam želéjm. Ona mu se je odklonila: bog daj dobro jutro. Onda su se počeli spominati, nu on nê dugo čakal, neg joj je mam rekel, bi li mu štela iti kumovinu, pak joj je 'se povedal, kak je on siromak nesrečen. Ona mu je na to rekla, da ide vu kumovinu i mam je išla ž njim dimov i gda su dimov došli, 'zeli su si dete i odnesli su je na krst i dete je pop okrstil i bilo mu je ime Videk. Gda su dimov išli, spominali su se po putu kaj bo ž njega. Otec je rekel, da bi bolje bilo, da bi si ga bog k sebi pobral, ar sem siromak pak je nemam s kem shraniti a skorem ni opravlati. Kuma reče: dajte si, moj dragi kum, mir, ja se bom sama za svojega zeca skrbela, da mu ne bo zlo. Gda su dimov došli, reče ta kuma: vi ne znate, kaj sem ja; ja vam penez nemam, kaj bi vam dala i svemu zecu pod glavu dela, nego vam dam nekaj drugo, kaj je više vreno (vredno) nego su penezi, samo me morate poslunati. Ja sem vam smrt i ja vam pokažem 'se trave i 'sake fele i povem vam, kaj koja i od česa hasni i postanete vračitel i slobodno vračite onoga betežnika, pri kojem me budete vidli pri nogah, a onoga pri kojem me bute vidli pri glavi, ne smete vračiti, i tak postanete prvi vračitel i decu si obskrbite pošteno. I pokazala mu je 'se trave i povedla mu, kaj mora 'se delati i onda je odišla. Ov človek je za kratko vreme postal prvi vračitel i obogatel črez malo vreme, da je bil tak bogat kak jeden grof i 'su decu si je obskrbel i 'sa su postala bila gospoda. Jem put je bil obetežal kralj, njemu 'si njegovi vračiteli nisu mogli baš nikaj pomoči. Nu službeniki su mu povedali, da je vu njegovom kraljestvu jeden glasoviti vračitel. Gda je to kralj čul, dal ga je k sebi pozvati i rekel mu da, ako ga zvračí, da mu dá nekuliko imanj i dosta penez. Gda je tam došel videl je svoju kumu vre vu sredini. Odišel je van i rekel je, da se mam povrne. A i kuma je za njim 'zišla.

On ju je prosil, da mu naj dopusti zvraciti toga kralja. Ona mu je rekla, da slobono naj ga zvraci, samo da ona imanja i oni penezi moraju biti njejnemu zecu a samo nekaj od toga drugoj deci. Gđa se je on povrnal 'zvana, rekel je kralju, da ga bude zvracil i riftek ga je za nekuliko danov zvracil. Gđa je ov kralj ozravel kralj mu je 'se dal, kaj goder mu je bil obeçal. Kralj se je vezda na njega nesel, da on ima vu svojem kraljestvu tak vučenoga vracitela pak je dal raspisati to po celom kraljestvu i pisal je takaj i drugem kraljem kakti svoji braći. Obetežala je bila metemtoga žena jednoga kralja, koj si je bil baš z ovem kraljem jako dober i imel je svoju ženu jako rad. Išel je on sam k ovomu kralju pak ga je molil da bi mu štel toga vracitela poslati k njegovoj ženi i bi li ju mogel zvraciti i obeçal mu je da mu dá, kaj goder ga bo prosil i da mu 'su decu dá zేశkolati i postavi ju za gospodu. Gđa su se ovi naspominali, mam je ov kralj zapovedal da mora iti vracitel i pošle ga tam. Gđa je tam došel, vre je videl kumu pri glavi. Ali gđa mu je veliko blago kralj obeçal, nikaj ně za to maril, kaj je kumu videl pri glavi, nego je počel vraciti i riftek mu je kuma dopustila i ovu kraljicu zvraciti i zvracil ju je. Gđa je kraljica ozravela, dal mu je kralj 'se kaj goder mu je bil obeçal i dobil je vnogo blaga i bogatstva i bila su mu deca srečna i bogata. Nu gđa je ovu kraljicu zvracil i gđa se je dimov povrnal, ne on nijedne trave više poznal, kaj hasni i kak se zove. Vezda je spoznal, da je kumu zbantuval i da mu je 'zela su sreću nazaj. Išel je on siromak cele noći po šumah i šikarah plačú i zval je : kuma kuma, dragi mili nigdar ne odurjeni, dojtéte k meni, smilujte se meni, oprostéte mi, ne bom vas nigdar za nigdar više zbantuval. Došla je k njemu kuma nazaj pak ga je pitala : nu, kum, kaj bi radi, kaj se plačete, kaj vam je 'činil? Vas je more biti gdo zbil ali kaj drugo vam napravil? Ne moja draga kuma ljubljena, nigdar ne odurjena, nego vam ne poznám više nijedne trave, niti ne znam kak se zove. Na to mu je kuma odgovorila : moj dragi kum, je li vam ja nisem prav i dobro povedala? zakaj mi niste verovali, ar ja vezda kaštigu trpim radi vas od boga; za kaj je to meni? Onda joj je opet rekel : dragi ljubleni, nigdar ne odurjeni kuma, povečte mi išče jemput, ne morem tak živeti kaj ne bi vracil. Ne bum vam više nigdar povedla nikaj, zakaj ste tak nepošteno delali? Dragá kuma, ako bom više gđa tak nepošteno delal, slobodno naj poginem. Kuma se je smilovala njemu i deci pak mu je pokazala samo nekoje trave a ne 'se i čvrsto mu se je zagrozila, ako ju samo išče jemput rasrdi, da mu onda 'se zeme, da bo 'se blago zgubil i da bude moral kruha prositi pod stare dane. Gđa je kum 'se to čul, kaj mu je kuma napovedala, obeçal je da ju ne bo više zbantuval ni razsrdil. Onda je išla ž njim dimov i tam su joj 'si obečali, da ju ne budu nigdar za nigdar razsrdili. I ona im je obečala da, ako budu dobri, da je bo više put pohodila, i spričala se je pak je odišla. Vezda je sam kum videl, da na svetu ně ga vekšega greha nego kuma zbantuvati, i zaklel je one ljudi, koji budu svoje kume zbantovali ali njim kaj goder zla napravili. Z a m l a d.

8. Smrti se ni smeti zglasiti. Negda je smrt jednoga po imenu zvala po noči a to su drugi v hiži čuli pa su mu rekli da se naj ne zglasi, kajti je to ne dobro znamenje. Ov se je ne štel zglasiti pa ga je zvalo tizam do dneva. Onda je išel v škedenj zubače delat pa ga na jenkrat zazove v spodobi gazdaričinoga glasa. On je mislil, da ga gazdarica zove k obedu, pa se je zglasil. A to ga je smrt zvala pa ga je tak prevkanila i na tretji den je vumrl. Varaždin.

9. Smrti se ně smeti drugač zglasiti nek ovak, ako bi ga prilično po noči ali po danu gdo zval pa ga on videl ne bi: Jaj meni! kajti bu onda smrt rekla: Ne jaj tebi, nek meni. Ako pak bi rekel: kaj je? onda ako ga smrt zove, reče mu: Ne meni kaj, nek tebi! kajti onda ima oblast do njega. Varaždin.

10. Smrt ide tak dugo po svetu, dok ima cele cipele, a gda joj se cipele razderu, onda zakole nekoga i zeme njegove cipele. Varaždin.

11. Po noči ni smeti psa hustiti na koga, ar onda dojde smrtee pred njega vu spodobi kojega drugoga pajdaša pak ga zove k sebi. Onda mu veli: nesime v grob i on ga mora nesti. Varaždin.

12. Po noči ni smeti tak fučkati kak da bi psa zval; onda dojde smrtee pak ga odnese v grob. Varaždin.

13. 'Da človik hmrje, onda ga opereju i oblečeju vu svetečnu njegovu opravu pak ga postaviju na skojke, gde leži dva dneve. Onda dojde plevanuš po njega; školnik ga spričava naj predi, onda pak njegovja žena ako ima ženu; ako nejma žene pak ako je mlad pa još ima mater živu, onda mati narekuje, ako-li nejma matere niti žene, onda ga sestra ili pak što drugi z rodbine. Da ga zakopaju, idu dimov i onda imaju karmine. Na karminah se je zelje pa meso svinjsko; 'da jeju zelje, onda zabodeju vilice v zelje i sveču vužgeju pak moliju za pokojnu dušu. Najglavneša hrana su makaruni a pijeju samo iz barila. Nedeljanci.

14. Gda vumre muž onda mora žena celu noč čuti i narekati, a gda žena vumre onda muž mora celu noč čuti i on plati kojoj god babi, da ona nareka za nju. Mrtvoga denu na klôp голу i denu ga vu komoru pak ga zapru a vu prvi hiži čuju, piju i jeju. Gda dojd na sprevod, onda ga denu na kola vu raku i zaprežu četiri konje, ako vumre gospodar, ako ne je gospodar, onda zaprežu dva konje. Na prvo nosi peške koj god križ, na drugi' koli' vozi se plevanuš i školnik a na tretji' koli' mrtvik a na raki sede babe i narekaju, a narečeju: Beli golubek moj, tebe bô črna zemlja pokrila; gdo bo meni dal staroga vinca? zakej si me ti ostavil? gdo bo mi rekel: ná čutiricu, dej se napi... Po sprevodu ideju vu oštariju na karmine a po tom domom i tam se gostiju. Pri hiži gde je mrtvik, ne smeju niš delati. Rakovec kraj sv. Ivana.

Narodne pesmi slovenske.

(Pri Ormužu zapisal Ferdo Plohl.)

I.

Lani sem se oženju,
Enu mladu sem si vzeu,
Letos pa mi je vumrla,
Večni Bog si ju je vzeu.

Nikaj drugo ne pistila ¹⁾:
Eno dete maličko,
Kero krüha jesti nemre,
Nadojit ga nema što.

Jas pa grem zdaj na ti brütiv,
Na ti brütiv žegnani.
Tam si hitro doj ²⁾ pokleknem
Na ti grobek zeleni.

„Stani, stani lüba moja,
Da mi dete nadojši!“
„Nemrem, nemrem ti gor stati,
Da me zemla doj tišči.

Idi, idi proti domi,
Zaj ti dete sladko spi.
Marija ga nadojila,
Jezuš ga zazibu sam.“

II.

Ftice pod nebom lepo žvinglaju,
Ino nam lepe navike ³⁾ daju:
Kak bi mirno, pravično živeli,
Lepe si pesme večkrat zapeli.

Lüba premisli pesem je tvoja,
Svest pa ti vender ne da pokoja,
Kera ti pravi v ledičnem stani,
Se preminoče čase oznani:

Tüdi ne lübi gostokrat rada,
Drügač se včakaš svojega sada,
Te de ti srce žalost trpelo,
Lehko ti nede nigdar veselo.

Lüba pa rada milo zdihuje,
Svoje norosti se premišluje:
Kaj je pod srcom mogla nositi,
To joj se nigdar ne da zakriti.

¹⁾ pistila = pustila; ²⁾ doj = dol; ³⁾ navike = navuke.

Književni obzor.

Sravnjivajući zemljepis za više razrede srednjih učionah. Napisao Fr. Bradaška, profesor na velikoj gimnaziji u Zagrebu 1867.

— Pod tem naslovom je prišlo v Zagrebu na svitlo delo zemljopisno, kakoršnega doslej jugoslovanska slovesnost še ni premogla: tako temeljito in tako obširno je izdelano. Pri izdelavi je služila pisatelju, ki ga ponosno svojega rojaka imenujemo, kot vodilo znani W. Pützev „primerjajoči zemljopis“, ki je v nemškem jeziku v kratkem več natisov doživel in je po mnogih učilnicah kot učna knjiga vpe-ljan. G. pisatelj ga je v mnogem oziru predelal in ga seosebno z ozi-rom na slovanstvo na vse strani dopolnil, da je zdaj knjiga pravična tudi nam Slovenom. Bodi to delo živo priporočeno vsem Slovencem in seosebno našej odraslej šolskej mladini!

Slavjanski jug. Zabavno-podučne, z mnogimi podobami ozal-šane knjige „Slavjanski jug“, ki jo izdaja v Karlovcu Gj. Klarić v hrvaško-srbskem in slovenskem narečji, prišel je ravno kar drugi zvezek na svitlo, ki šteje, kakor prvi, na 76 stranéh mnogo lepega dela, namreč: Pesmico s podobo ces. Maksia in cesarice Charlotte; nadaljevanje romana „Kmet“ po L. Mühlbachovej; životopis kneza črnogorskega s sliko; životopis in sliko jugosl. učenjaka dra Fr. Račkega; prvi akt slovenske igre „Lahkoumna Emica“; životopis in sliko našega L. Tomana; raznih umetnih in národnih pesem; zgodo-vinski spis: „Ljudevit, župan posavski Hrvata, čini savez s Slovenci proti Frankom (810)“ s sliko; „Srbske nošnje in badnji dan u Sr-balja“ s podobo, „Razgled po Jugoslaviji“ s slikami in še več druge drobnjavi. Izdava ilustrovanega lista, kakor je „Jug“, prizadeva pre-mnogo stroškov; zatorej je „Jugu“ neogibna potreba, da najde po vseh stranéh še večje podpore ko doslej, da bi nam ta lepa knjiga še mnogo let živela, kar se gotovo tudi zgodi, če pridobi g. izdatelj knjigi vedno *dobrih* pisateljev. Vsak zvezek veljá 50 nkr.; vrh tega dobé prejemniki z vsakim zvezkom 3 slike iz „Sl. juga“ ali pa z 12. knjigo prelepo sliko „Plitvička jezera“ v vrednosti 3 gl.

Književna novina. V Zagrebu „*Runje i Pahuljice*“. Pjesni porugljive i pastirske ponajveće dubrovačke. Skupio jih iz rukopisov starijih i novljih te jih kdjekad i tumačio Fr. Kurelac. Umetnula se u Pripomenak i poviest o ratovima uskočkom i mantovanskom. Delo je izvrstno kakor vse, kar pride izpod peresa Kurelčevega. — V Belem gradu v državnej tiskarnici je prišla na svitlo lepa pesemska zbirka pod naslovom „*Aberdar*“ od srbskega pesnika Kujunžića. „Bosiljak“ pravi o njih: Aberdarove pjesme nisu na-vadno puko stihovanje, nego su to upravo biser-pjesme, koje srce griju, maštu bude a duh diže i zanose“. — „Matica dalmatinska“ v Žadru je izdala prekrasni „*Gorski vienac*“ rajnega črnogorskega kneza v novej izdavi, z latinico tiskan. Cena je knjigi samo 50 nkr.

— V Belem gradu so prišla na svitlo „Putnička pisma s raznih stranah Srbije o Srbiji“ od M. Miličevića v 2 pomnoženem natisu, ki šteje 354 str. — V Karlovcu je zagledalo beli dan zgodovinsko delce za hrvaško mladež pod naslovom: Hrvati, to jest, črtice iz hrvatske povjesti“ od J. Tomića; cena mu je 1 gld. — „Matice lidu“ v Pragi je ravno kar razposlala udom ž. št. svojih spisov pod naslovom: „Život na Rusi“ od S. B. Hellerja. Delo je ozalšano z 19 obrazci. Pri tej priložnosti dajemo na znanje, da se še zmeraj more za leto 1867 stopiti v to matico; kdor želi kot ud pristopiti, ta naj pošlje 1 gld. pod nadpisom; „Pan Jan Otto, učetnik spolku v kněhtiskarně dra E. Gregra v Pragi“, od koder se mu tudi matične knjige pošljejo. — V Poznanji so prišle v drugem natisu slovečega „Bohdana Zaleskiego pozije“ na svitlo. — Knjigar Rhodu v Lipskem je začel izdavati zbirko polskih del pod naslovom „Domača biblioteka polska.“ Doslej je prišlo na svitlo 6 zvezkov, ki obsegajo prvo izdavo spisov Karoline Wajnarovske. — Knjigar Brockhaus je izdal za nas Slovane jako zanimiv spis v nemškem jeziku, namreč: „Studien über Bosnien und Hercegovina“ od J. Roskiewića.

Besednik.

Iz Ljubljane. * V 10. odborovi seji Matice slovenske se je bilo sešlo le 14 odbornikov: g. graf Barbo in g. D. Trstenjak izmed vnanjih in 12 ljubljanskih, trije so svoje mnenje o nekterih stvaréh pismeno naznanili. Iz tajnikovega poročila smo zvedeli, da se je število udov od IX. seje pomnožilo za 64, tako da je glavni knjigi poslednja številka 1364. — Obravnava o Cigaletovi prestavi „Šubertovega zemljopisnege nauka“ se je odložila za prihodnje čase. — Poročevalci o „latinski slovnici in čitanki“ so nasvetovali, naj se gg. pisalcema pošljete še v popravo v nekterih rečéh in potem naj ju Matica prevzame in izda o pripravnem času. Odbor je potrdil ta nasvet. Najživahnejša razprava je bila o izdaji „naučnega slovnika“, vendar je poslednjič obveljal nasvet odseka za izdavanje knjig, da se predlog za izdavo stavi na dnevni red IV. občnemu zboru. — „Vodnikovim pesmam“ se je dovolilo 2500, „slovenskemu Štajerju“ pa 2000 iztiskov. Gosp. Dr. Vojskov nasvet, naj se izvoli odsek, da preudari g. Kubelkov nemški rokopis o stavbah, kakor tudi g. Erjavčev predlog: „naj bi Matica skrbela za izdajo znanstvene terminologije“, sta se odseku za izdavanje knjig dala v pretres. Rokopisu „Olikani Slovenec“, ki se ga kmalo nadjamo, so bili za presojevalce izvoljeni gg. odborniki dr. Iv. Zlat. Pogačar, Dav. Trstenjak in M. Cigale. Načrt novih pravil je odbor za majheno spremembo potrdil, tako da se bodo IV. občnemu zboru predlagala v naslednji sestavi:

Načrt novih Matičinih pravil.

Namen.

§. 1. Matici slovenski, ki ima sedež v Ljubljani, je namen, slovenskemu narodu pripomoči do prave omike s tem, da primerne knjige v slovenskem jeziku na svitlo daje ali vsaj podpira, da se izdadé.

Udje.

§. 2. Ud slovenske Matice je, kdor se je sprejel po društvenem odboru

- a) kot ustanovnik plača 50 gold. a. v. precej ali v petletnih obrokih, ali pa
- b) kot letnik se zaveže, da bode Matici plačeval po 2 gold. a. v. na leto.
- c) Častne ude izvoli véliki zbor.

§. 3. Kdor ne bi v redu plačeval, in sicer ne vsaj v prvi polovici vsacega leta, kolikor je podpisal Matici podpore, tak se po odborovem sklepu sme izbrisati izmed družbenikov.

§. 4. Vsak ud ima pravico:

- a) podajati društvu nasvete po odboru;
- b) priti na véliki zbor, udeleževati se v njem razgovorov, glasovati in voliti odbornike, pa tudi sam biti izvoljen;
- c) prejeti vsako leto poročilo o tem, kaj je storilo društvo, kako je gospodarilo z novci, in dobiti tudi imenik vseh družbenikov.

§. 5. Vsak častni ud in vsak ustanovnik dobiva po en iztisek vsake knjige, kolikor jih društvo dá na svitlo. — Letniki pa dobivajo po odborovem sklepu na leto vsaj po toliko tacih ob Matičinih stroških natisnjenih knjig, da bodo te knjige po prodalni ceni vredne vsaj polovico toliko, kolikor so po tej ceni vredne vse knjige, kar jih društvo dá tisto leto na svitlo.

§. 6. Ali udje dobodo, ali ne, po nižji ceni knjige, ktere so prišle z Matičino pomočjo na svitlo, to mora za vsako priliko posebej odbor odločiti in razglasiti.

§. 7. Knjižnice in družbe so nesmrtné; če se torej hočejo zagotoviti, da bodo prejemale vse knjige, kolikor jih na svitlo dá Matica, morajo plačati po 100 gld. a. v. ali precej, ali pa v petletnih obrokih.

§. 8. Stroške za pošiljanje društvenih knjig plača vsak sam.

Véliki zbor.

§. 9. Odbor vsako leto vsaj enkrat in sicer navadno poleti povabi družbenike v Ljubljano na véliki zbor, in mora vsaj 14 dni poprej oznaniti, kaj pride v njem na vrsto.

§. 10. Sam véliki zbor ima pravice:

- a) da izbere izmed udov tri možé, kteri presodijo in potrdijo odborov letni račun o novčnem gospodarstvu. Ta račun mora vsaj 14 dni pred vélikim zborom v društvenem stanovanji pripravljen biti, vsakemu družbeniku na ogled;

- b) da določuje o proračunu, ktereга odbor predloži za prihodnje leto ;
- c) da voli odbornike, častne ude, in ako hoče, društvu pokrovitelja ;
- d) da sklene o pravilnem redu, ktereга je odbor izdelal in predložil ;
- e) da razsoja prepire, ki bi zarad kacih društvenih reči vstali med odborom in med drugimi udi ;
- f) da, če je treba, prenaredi ta pravila. Nasveti o tacih prenebah morajo biti v povabilu od besede do besede razglašeni ;
- g) da sklene, ako ima društvo nehati.

§. 11. Veliki zbor odločuje tudi o vseh družih matičnih rečeh ktere mu odbor predloži.

§. 12. Praviloma glasujejo le tisti udje, kateri sami pridejo na veliki zbor. Le pri volitvah (§. 10 a in c se vštevajo tudi volilni listki tacih družbenikov, kateri sicer niso mogli sami priti, pa so vendar svoje volilne listke odboru poslali tako, da ni prav nič suma zarad kake prevare. — Da sklepi obveljajo, mora biti v velikem shodu zbranih saj 45 družbenikov in pritrđiti mora nadpolovična večina, v primerljajih §. 10 f in g pa dve tretjini glasov. Pri volitvah zadostuje podpolovična večina glasov.

Odbor.

§. 13. Veliki shod izvoli 40 odbornikov, da oskrbujejo društvena opravila, da konечно sklepajo o vseh matičnih zadevah, ktere po §. 10. ne spadajo občnemu zboru ali kar po §. 11. odbor sam njemu ne predlaga. Tudi razsojajo prepire, ki bi zarad kacih društvenih reči vstali med družbeniki. Izmed le-teh 40 odbornikov jih mora vsaj 16 navadno prebivati v Ljubljani. Vsako leto izstopi deset po volitvi najstarejših odbornikov, ki se pa smejo zopet voliti.

§. 14. Odbor izmed sebe izvoli prvosednika, njegova dva namestnika, blagajnika in pregledovalca društvenih računov. Odbor tudi za vsako priliko posebej ali pa za vso dobo izmed sebe izbere tiste poročevalce, katerih je treba poprašati, kakošen se jim zdi rokopolis, ki se društvu ponuja. On izvoli tudi tajnika in druge potrebne pomočnike.

§. 15. Prvosednik ali eden njegovih namestnikov zastopa društvo in podpisuje z enim odbornikom vred vsa društvena pisma in oznanila.

§. 16. Da obveljá odborov sklep, je dovolj, da se o pravem času pred sejo vsem odbornikom pošljejo pisma, v katerih se naznačijo najvažnejše reči, ki bodo v seji na vrsti, in da je potem s prvosednikom ali njegovim namestnikom vred vsaj 11 odbornikov pričujočih, pa da dve tretjini teh odbornikov pritrđite.

Društveni imetek.

§. 17. Društvena glavnica so:

- a) plačila ustanovnikov (§. 2), knjižnic in družeb (§. 7) ;
- b) darila, dedovine in volila (legati), ako presežejo 30 gold. a. v. ;

§. 18. Matičina glavnica mora imeti tako varnost, kakoršne je po zakonu treba sirotinskemu imétku, in dati se mora precej v take roke, da tekó od nje obresti. Javna in zasobna dolžna pisma morajo biti pod tremi ključi, in sicer pod blagajnikovim in pod ključema dveh odbornikov.

§. 19. Letni stroški se plačujejo:

- a) iz obresti Matičine glavnice,
- b) iz novcev, ktere na leto plačujejo letniki,
- c) iz daril in dedovin izpod 30 gold. a. v.,
- d) iz dohodkov od razprodanih knjig, ktere dá društvo na svitlo.

Dokler pa društvo nima 40.000 gold. a. vr. glavnice, letni stroški ne smejo presehati 3000 gold. a. v.; vse drugo se prišteje Matičini glavnici.

§. 20. Ko bi društvo nehalo, mora poslednji véliki zbor z nadpolovično večino glasov skleniti, v kakošen občekoristen namen se obrne društveni imétek.

Jugosl. akademija. Jugoslovanska akademija v Zagrebu je imela to leto doslej štiri glavne seje. V prvi je čital prof. M. Mesić razpravo „o banovanji Petra Berislavića za kralja Ljudevita II.“ V tej seji se je tudi sprejela „Korespondencija Stepana maloga s dubrovačko republiko“ od dra Bogovišica. V drugej seji se je brala Šloserjeva razprava „o pripravnih radnjah za geografiju bilja u trojednoj kraljevini.“ V tretjej seji je bral prof. P. Matković „o potrebi statističkoga odbora u trojednoj kraljevini“ in za njim prof. Jagić „o najnovijem izdanju narodnih pjesama.“ V četrtjej seji je čital pravi člen g. Fr. Kurelac svojo jezikoslovno razpravo „o dopadanju.“

Knjižarsko društvo. Kako slaba je še s slovenskim knjižarstvom, to je vsakemu dobro znano; pa še veliko hujše se godi v tej zadevi hrvaškim in srbskim knjigam. Da se v okom pride tej napaki, ki močno ovira razvoj jugoslovanskega slovstva, prinesel je „Bosiljak“ v svojem 8. broju jako imeniten nasvet, da bi se v Zagrebu v kratkem osnovalo „jugoslovansko knjižarsko odpravništvo“, ki bi vzelo pod svojo osebnost skrb prodajo slovenskih književnih izdelkov. Da bi kmalo oživela ta prekornostna národna naprave, brez ktere ni kmalo upati zboljška, kar se tiče jugoslovanskega knjižarstva!

Imenik č. gg. naročnikov. Za celo leto so dalje plačali: 109. M. Jelovšek, kr. prof. v Zagrebu; 110. o. F. Krambergar, župan v Festenburgu; 111. M. Šerbiceľ, knezošk. kapl. v Celovcu; 112. Fr. Kokole, c. k. davk. uradnik v Tminu; 113. B. Magdič, župn. v pokoji pri sv. Jurji; 114. J. Srnec, pravnik na Dunaju; 115. K. Dežman, kustos v Ljubljani; 116. P. Graseli, posestn. v Ljubljani; 117. B. Jentl, trg. v Ljubljani; 118. J. Fric, kpl. v Pliberku; 119. J. Dovžan, župn. v Radovici; 120. J. Grabrijan, dek. v Ipavi; 121. M. Koder, kurat na Slapu; 122. V. Zadravec, gradski kapit. v Varaždinu; 123. Fr. Svetličič, župn. v Godoviču; 124. V. Lesjak, kpl. v Belaku; 125. L. Serajnik, župn. na Zili; 126. o. Ljud. Bilec, svešč. kap. reda na Reki; 127. J. Gorup v Trstu; 128. J. Rejec, kpl. v Devinu; 129. sl. čitalnica v Novem mestu; 130. A. Petelin, kpl. v Krinki; 131. J. Levičnik, uč. v Železnikah; 132—133. J. Urbanček in K. Sparavec, kaplana v Trnovem; 134. J. Škrbinec, dnj. v Črnečah; 135. V. Plemelj, župn. na Kor. Beli;

136. dr. V. Pavlič, c. k. odvetn. v Velkoven; 137. M. Torkar, kanon. v Velkoven; 138. T. Napret, c. k. svetovalec više sodnije v Novem mestu; 139. gospodična Amalija Črne v Tomaji; 140. A. Savnik v Biljeh; 141. L. Držečnik, obč. svet. v Ribnici; 142. dr. J. Vošnjak, prošt v Ptuji; 143. o. M. Majerič, gvard. v Ptuji; 144. dr. J. Muršec, prof. v Gradeu; 145. J. Wieser, bogosl. in duh. v Celovcu; 146. sl. čitalnica v Lutomeru; 147. Fr. Centrih, kpl. v Doberlivesi; 148. M. Žerjav, kpl. pri Fari; 149. J. Traven, expos. v Rablu; 150. J. Sancin, duh. v Milah.

Listnica in prošnja. G. O. T. pri sv. J. Hvala; vse je došlo in se tudi blagajniku izročilo; g. M. T. v T. Lepa hvala!; g. J. P. v K. Obé pošiljatvi došli; pismo več; g. L. D. v L. Poslane pesme še niso popolnoma dozorele za natis; le pridno napredujte. — Pri tej priložnosti ponavljamo svojo ponižno prošnjo gg. naročnikom, ki nam še niso poslali naročnine za tekoče polletje, da to še tekoči mesec storiti blagovolijo, sicer bi bili prisiljeni daljo izdavo našega lista ustaviti. (Da ta prošnja ne velja gg. prejemnikom v Celovcu in drugej, katerim Glasnik na dar pošiljamo, to se une samo po sebi). Ob enem prosimo za razne druge zaostanke pri „Cvetji.“ i. t. d.

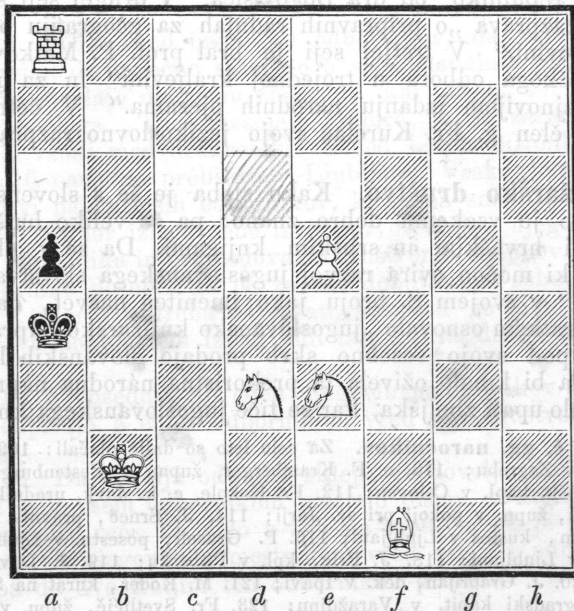
Vrednik.

Š a h.

4. naloga.

Postavil J. Ogrinec.

Črni.

Beli.

Beli naredi v treh potezih mat.

Vreduje in na svitlo daje: A. Janežič v Celovcu, tiska pa J. Blaznik v Ljubljani.